

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bc. Daniela Kramplová

II. ročník – prezenční studium

Obor: Speciální pedagogika pro 2. stupeň základních škol a pro střední školy – Učitelství
českého jazyka pro 2. stupeň základních škol

**Specifické rysy kyberšikany českých učitelů –
kvantitativní výzkum**

Diplomová práce

Olomouc 2018

**Vedoucí bakalářské práce:
doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph. D.**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Specifické rysy kyberšikany českých učitelů – kvantitativní výzkum“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího práce doc. Mgr. Kamila Kopeckého, Ph.D s využitím uvedené literatury a zdrojů.

Současně čestně prohlašuji, že se tištěná verze diplomové práce shoduje s elektronickou verzí.

V Olomouci dne .....

Podpis: .....

Poděkování

Děkuji doc. Mgr. Kamilu Kopeckému, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, vstřícný přístup, trpělivost, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

Dále bych chtěla poděkovat všem pedagogům, kteří mi odpověděli na dotazník, sdělili mi své zkušenosti a postřehy v oblasti kyberšikany a rozesílali dotazník dále.

Touto cestou chci také poděkovat svým rodičům za podporu a pomoc, kterou mi poskytovali po celou dobu mého studia.

1 Obsah

2	ÚVOD	6
I.	Teoretická část.....	8
1.	Vymezení základních pojmů.....	9
1.1.	Agrese	9
1.2.	Agresivita.....	11
1.3.	Šikana.....	12
1.3.1.	Mobbing	14
1.3.2.	Bossing	15
2.	Klima školy	16
2.1.	Klima výuky	17
2.2.	Klima třídy.....	17
2.3.	Faktory klimatu školy	18
2.4.	Jak pracovat s klimatem.....	20
3.	Kyberšikana.....	21
3.1.	Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou	22
3.2.	Nástroje šíření kyberšikany	23
3.3.	Formy kyberšikany	26
3.4.	Oběť kyberšikany.....	27
3.5.	Agresor kyberšikany	28
3.6.	Kyberšikana a školní prostředí	29
3.6.1.	Kyberšikana učitelů.....	30

3.6.2.	Dopad na oběti kyberšikany	32
3.6.3.	Příčiny kyberšikany učitelů	33
3.6.4.	Metody řešení	34
3.6.5.	Případy kyberšikany učitelů v České republice	35
3.7.	Kyberšikana a právní předpisy	36
3.8.	Vybrané projekty zaměřené na prevenci a pomoc	37
II.	Empirická část	39
1.	Charakteristika empirické části	40
2.	Výskyt tradiční šikany a kyberšikany	42
3.	Kybernetické útoky na učitele	44
4.	Shrnutí výsledků výzkumu	51
5.	Porovnání výsledků s ostatními	52
6.	Zkušenosti respondentů	53
7.	Rozhovor s oběti kyberšikany	57
3	ZÁVĚR	61
4	Použitá literatura	63
5	Internetové zdroje	66

2 ÚVOD

Když jsem si vybírala téma mé diplomové práce, rozhodla jsem se psát o něčem, s čím mám zkušenosti, i když na ně nerada vzpomínám. Již na prvním stupni základní školy jsem se setkala s šikanou, která je stále závažným a negativním problémem celé společnosti. Může se s ní totiž potýkat každý. Objevuje se nejen mezi dětmi a dospělými, ale také mezi zaměstnavateli a zaměstnanci. Řada odborníků se snaží nalézt příčiny, proč a za jakých podmínek k šikaně dochází a hledají i různé postupy, jak zvládat šikanu. V České republice můžeme mezi přední odborníky zařadit např. PhDr. Michala Koláře, který na tento jev často upozorňuje a ve svých dílech se věnuje preventivnímu opatření, aby došlo k lepší informovanosti celé společnosti a minimalizaci šikany. S rozvojem informačních a komunikačních technologií se však šikana rozšířila na mobilní telefony a počítače či přenosná zařízení poskytující internetové služby. V tomto momentě o ní už nelze hovořit jako o šikaně, protože se vyskytuje se ve virtuálním světě (kyberprostoru), a proto je tato forma šikany pojmenována jako kyberšikana. Na rozdíl od tradiční šikany se neprojevuje fyzickými útoky, ale odehrává se v psychické rovině, a to dlouhodobě a opakovaně. Trauma oběti může vést i k sebevražednému jednání. Oběť kyberšikany ani nemusí znát útočníka, nebo by ji nenapadlo, že se může jednat o osobu z jejího blízkého okolí. Důležitým faktem je, oběť není na kyberšikanu připravena, protože probíhá kdekoliv bez omezení.

Dříve se hovořilo o tom, že kyberšikana ve školním prostředí vzniká mezi žáky a studenty, a to na nejrůznějších typech a stupních škol. Učitelé byli do kyberšikany zapojováni jen okrajově v rámci prevence a pomoci svým žákům, kteří se stali obětí. V posledních letech však kyberšikana výrazně zasahuje i do jejich soukromí, protože právě učitelé se sami stávají obětí. Pedagogická profese není v mnoha ohledech jednoduchá a vyžaduje velkou dávku trpělivosti, zodpovědnosti a porozumění, které učitelé vkládají do dětí a studentů. Na oplátku od nich očekávají spolupráci, vědomosti a jejich využití v praxi a pozitivní reakci na to, co žáky učí. Podle toho, jakým způsobem žáci přistupují ke studiu a jak se učí, tak je učitelé hodnotí, protože je to součástí jejich práce. Bohužel ne všichni žáci, rodiče či zákonní zástupci jsou spokojeni s prací učitelů, což mohou dávat silně najevo. V lepším případě nastává konflikt, během kterého si obě strany vyjasní, co od sebe očekávají. V horším případě dochází k tomu, že se jedna strana rozhodne buď záměrně, nebo nevědomky ke kybernetickému útoku, ve kterém se oběť stává právě učitel. A protože

i já se chci stát učitelem, zajímám se o tuto problematiku, která se stále více objevuje ve školách.

Teoretickou část mé diplomové práce jsem rozdělila do tří částí, ve kterých se budu snažit objasnit, co nejvíce informací týkajících se tématu.

V první části objasním několik základních pojmů, které souvisí s kyberšikanou. Nejprve budu psát o agresi, která je základem všech druhů šikany a o jejím výskytu ve školním prostředí. Dále budu popisovat šikanu a její druhy, se kterými se učitelé mohou setkat ve školním prostředí.

V druhé části budu pojednávat o klimatu školy, o tom, co ho tvoří, o jeho faktorech a jakým způsobem s ním lze pracovat. Do klimatu školy patří také klima výuky a klima třídy.

V poslední teoretické části definuji kyberšikanu, popíšu rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou a poté se zaměřím na nástroje šíření kyberšikany a její formy. V další části uvedu příklady konkrétních účastníků kyberšikany, kterými jsou oběti a agresori. Samostatným oddílem této části bude kyberšikana a školní prostředí. Zde napíšu informace o tom, jak probíhá kyberšikana učitelů, jaké jsou příčiny a uvedu konkrétní případy kyberšikany učitelů v České republice. V závěru této části se budu věnovat metodám řešení a vybraným projektům, které se zaměřují na prevenci a pomoc.

V empirické části vytvořím výzkumný nástroj – online dotazník určený pro učitele. Tento dotazník umístím na sociální síť Facebook do skupin určených pro pedagogy, dále oslovím ředitele, jejich zástupce a učitele z různých typů škol a poprosím je o vyplnění, abych získala velký počet respondentů. Dotazník bude složený ze tří částí, přičemž první část bude zaměřená na zjišťování informací o respondentovi, v další části budou respondenti odpovídat na to, zda se setkali s kyberšikanou a jestli se týkala učitelů či žáků. V případě, že se bude jednat o kyberšikanu učitelů, bude následovat třetí část o tom, kde budou respondenti odpovídat, jak konkrétně kyberšikana probíhala. Na závěr dotazníku dám respondentům prostor pro sepsání vlastní zkušenosti.

Cílem mé diplomové práce je zjistit, jak moc je kyberšikana u českých učitelů rozšířena, jak dlouho obvykle trvá, na jakém typu školy probíhá, jaké formy útoků převládají, kde se kyberšikana odehrává, kdo jsou pachatelé a zda byli odhaleni a jakým způsobem byla kyberšikana vyřešena.

I. Teoretická část

1. Vymezení základních pojmů

V této části se věnuji vymezení základních pojmů, které se mohou objevit ve školním prostředí a které souvisí s tématem mé diplomové práce.

Nejprve chci hovořit o agresi, která je přirozenou součástí každého z nás a projevuje se v myšlenkách, slovním i mimoslovním jednání. Učitelé se s ní potýkají každý den na všech typech škol a musí na ni umět adekvátně reagovat. Negativním jevem je, že se stále stupňuje a objevují se případy verbálního i fyzického napadání.¹

1.1. Agrese

Agresi lze vymezit jako jakékoli chování, které si klade za cíl poškodit či ublížit. Cílem agrese se může stát nejen osoba, ale také zvíře či materiální věc. Podmínkou pro vytvoření agrese musí být záměr agresora a snaha oběti vyhnout se agresi či bolesti. Agresor vyhledává zábavu v ubližování jiným lidem a stává se to pro něj potěšením či legrací.²

S agresí se setkáváme již v mateřských školách, kdy dítě úmyslně rozbije či poškodí nějakou hračku. Většinou se zodpovědnost přenesse na rodiče, který koupí novou hračku a dítěti je prohrašen odpuštěn.³

Existují různá dělení agresí. Ve školním prostředí se objevují tyto typy:

- **Fyzická aktivní přímá agrese** – představuje bití oběti a její ponižování. Ve školním prostředí se s touto agresí setkáváme ve formě záměrného fyzického ubližování.
- **Fyzická aktivní nepřímá agrese** – agresor přihlíží tomu, jak je oběti ubližováno, sám se však na ubližování a samotné agresi nepodílí.
- **Fyzická pasivní přímá agrese** – jedná se o bránění někomu v dosahování jeho cílů, například ničení některých pomůcek a výrobků jiných spolužáků.
- **Fyzická pasivní nepřímá agrese** – odmítnutí splnění některých požadavků, například v uvolnění místa v lavici, odmítnutí pomoci spolužákovi apod.

---

¹ KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001, s. 31.

² DAŘÍLEK, Pavel. Agrese a šikana u dětí a možnosti jejich zvládnutí. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 9.

³ MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2015, s. 25.

- **Verbální aktivní přímá agrese** – ve školním prostředí je nejčastější a projevuje se nadávkami, urážkami či slovním ponižováním.
- **Verbální aktivní nepřímá agrese** – jedná se o rozšiřování pomluv, které ubližují tomu druhému. Někdy se o tomto typu agrese hovoří jako o prvním stádiu šikany – tzv. ostrakismu. Jedná se o psychické ubližování spolužákovi, posmívání se jeho věcem, intriky a vtipy, díky nimž se jedinec necítí v kolektivu dobře.
- **Verbální pasivní přímá agrese** – naprostá ignorace druhého člověka, neodpovídání na pozdrav a celkové vylučování z kolektivu.
- **Verbální pasivní nepřímá agrese** – představuje situace, kdy se někteří jedinci nezastanou toho druhého, aby se sami nestali obětí.⁴

Ve školním prostředí se agrese objevuje často u neživých předmětů, kdy se jedná o sešit, pravítko či školní vybavení, např. poškrábané lavice. Jedinec takto dává najevo svou fyzickou sílu před ostatními spolužáky, ale i před učitelem. Příkladem může být situace, kdy učitel vyvolá žáka a žák dostane nedostatečnou. Aby si patřičně ulevil, využívá agresivního chování vůči neživému předmětu, např. prásknutí sešitem, pravítkem. Toto chování může ještě doprovázet verbální přímou agresí, která představuje nadávky či slovní ponižování. Pak už nejde o pouhý spor kvůli známce, ale o postavení ve třídě. Ostatní žáci totiž sledují celou situaci a dokonce svého spolužáka na neverbální úrovni podporují. Pokud na toto chování pedagog nezareaguje, může se snadno dostat do pozice slabocha, který se nedokáže postavit agresí žáka. Agresori poté ztrácí zábrany a zkouší, kam až mohou ve svém chování zajít.⁵

Příčiny agrese jsou různé. Mezi nejdůležitější příčiny patří:

- **Rodina** – existuje nesoulad mezi hranicí školy a rodiny. Když dítě dostane ve škole poznámku za neukázněné chování ve výuce a rodiče nepřipustí, že by se u jeho ratolesti mohl vyskytnout výchovný problém, vedou ho k tomu, že si může vše dovolit a podněcují dítě k násilí.⁶
- **Škola** – škola může vyvolávat svými požadavky a známkováním odpor. Výsledkem může být agresivní chování ze strany žáků, které se projevuje zvýšenou agresí a šikanou vůči žákům a učitelům.⁷

⁴ MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2015, s. 38-40.

⁵ MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2015, s. 24-27.

⁶ MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2015, s. 84-87.

⁷ DAŘÍLEK, Pavel. Agrese a šikana u dětí a možnosti jejich zvládnutí. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 13.

- **Vliv party** – člověk je od narození členem mnoha skupina a je neustále vystavován nějakému tlaku. Některé skupiny se prezentují agresí a násilím a jedinec má tendenci identifikovat se s jejich normami a jedná pod vlivem davu.⁸
- **Média** – média dokážou ovlivnit agresivní chování především u dětí do 12 let. Největší vliv na rozvoj jejich chování mají počítačové hry plné násilí, internet a televize. V souvislosti s těmito médii se objevují nové formy agrese a kyberšikana.

1.2. Agresivita

Tento pojem úzce souvisí s agresí. Agresivitu můžeme vymezit jako útočnost či tendenci k útočnému jednání, které probíhá vůči druhému jedinci. Útočník dává najevo své postavení ve společnosti z těchto důvodů:

- a) reaguje na pocit osobního ohrožení,
- b) jedná se o trvalejší osobnostní rys,
- c) jedná se o symptom duševní poruchy, jejíž příčinou je často frustrace, úzkost a napětí.

Agresivita se může projevovat skrytě, ve fantazii a myšlení, otevřeně sociálně tolerovanými normami, k nimž patří vyhocené situace, kritické postoje projevované k sociálnímu okolí a soutěživé prosazování kariéry.

Jsou známy různé druhy agresivity. Nejčastější agresivitou je agresivita vnitrodruhová, kterou vykazují všichni proti příslušníkům vlastního druhu. Poté je agresivita dětská, která se objevuje v předškolním a mladším školním věku a dále je to agresivita verbální.

Dětská agresivita je druh agresivity, která je zaměřena především vůči vrstevníkům, ale též vůči rodičům. Agresivnější reakce se projevují při hrách a mizí, když je útok opětván.

Agresivita verbální představuje slovní agresivitu, která se projevuje hrubým vyjadřováním, nadávkami a slovním útokem směřovaným na druhou osobu.⁹

Rozdíl mezi agresivitou a agresí je v tom, že agrese je pouze projevem toho, jak se člověk chová v dané situaci, ale agresivita je trvalá vlastnost, kterou nelze měnit a je součástí každého člověka.¹⁰

⁸ MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2015, s. 87-88.

⁹ HARTL, Pavel. HARTLOVÁ, Helena. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2015, s. 23-24.

¹⁰ MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2015, s. 25.

1.3. Šikana

Nyní budu specifikovat šikanu, která se velice úzce pojí s agresí a jejím hlavním rysem je situace, kdy jedna nebo více osob úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje jinou osobu či osoby a používá k tomu agresi a manipulaci. Jedná se vždy o převahu síly agresora nad strachem obětí. Oběť vnímá tento útok jako nepříjemný a nemůže se bránit, ať už se jedná o útok dlouhodobý či krátkodobý. Na rozdíl od agrese není šikana jednorázovou záležitostí, ale opakující se jev.¹¹

Projevy šikanování se dělí na fyzické a verbální. Fyzické projevy probíhají na úrovni osobního kontaktu, kdežto verbální zůstávají pouze na slovní úrovni. Mezi fyzické projevy patří například kopání, fackování, bránění oběti v dosahování jejích cílů, odmítnutí splnění požadavků, ale také posílání jiných osob za účelem zbití oběti. Za verbální projevy pak považujeme nadávání, urážení, zesměšňování, rozšiřování pomluv, neodpovídání a nespravedlivé obviňování.¹²

Šikana ve školním prostředí probíhá v různých formách. První podobou je, kdy se jeden „slabší“ spolužák snaží vyhovět svým „silným“ spolužákům, zejména když jde o oblíbené osobnosti, které všichni obdivují. Agresor však začne svého postavení zneužívat a dojde k prolomení. Oběť pak agresora omlouvá, považuje ho za kamaráda či se obviňuje z toho, co se stalo a mlčky všechno snáší.¹³ Kromě podoby, kdy žák trápí jiného žáka, může být žák šikanován učitelem. Jedná se o situaci, kdy učitel nemá dobré vztahy se svým žákem a dává mu horší známky při zkoušení či těžší otázky. Na žákovi, který ho nějakým způsobem irituje, vidí všechny chyby, které u ostatních žáků běžně přehlídí. Opačnou situací je, kdy žáci šikanují učitele. Ten je sám proti třídě žáků, kteří ho mohou provokovat a vyrušovat.¹⁴

Šikana prochází určitými fázemi (stádii), čímž dochází k jejímu zhoršování. Vymezuje tyto základní fáze:

- **První fáze (zrod ostrakismu)** – v této fázi se objevují jednotlivci, kteří jsou vlivní a oblíbení a zároveň ti, kteří nejsou kolektivem moc přijímaní ostatními. V ostrakismu jde o mírnou psychickou formu násilí, kdy je jeden člověk

¹¹ KOLÁŘ, Michal. Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál, 1997, s. 20-25.

¹² KOLÁŘ, Michal. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011, s. 36-37.

¹³ KOLÁŘ, Michal. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011, s. 39.

¹⁴ MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2015, s. 133-134.

odsunut na okraj, necítí se moc dobře a ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním a pomlouvají ho.

- **Druhá fáze (fyzická agrese a přitvrzování manipulace)** – v této fázi ostrakismus přechází ve fyzickou agresi. Bývá to z příčin, kdy napětí ve skupině stoupá a ostrakizovaní žáci slouží jako možnost odreagování se od nepříjemných skutečností. Jedná se o jakousi formu zábavy na úkor nejzranitelnějšího spolužáka, což souvisí i s další příčinou. Agresori většinou hledají možnost, jak pobavit okruh svých obdivovatelů, což činí prostřednictvím šikanování slabších.
- **Třetí fáze (vytvoření jádra)** – nastává ve chvíli, kdy se oběť nepostaví proti agresi a manipulacím jednotlivců. Ti pak společně vytvoří „úderné jádro“ a začnou spolupracovat a systematicky šikanovat nejslabší objekty.
- **Čtvrtá fáze (většina přijímá normy agresorů)** – normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se jakýmsi nepsaným zákonem. Málokdo se dokáže proti nim postavit, a kdyby to někdo zkusil, mohl by se sám stát obětí.
- **Pátá fáze (totalita neboli dokonalá šikana)** – normy agresorů jsou přijaty nebo respektovány všemi. Pod nimi jsou „otrokáři“, kteří jim slouží, jsou na agresorech závislí a projevují ochotu zapojit se také do šikanování. V některých případech těžkého zranění může dojít k odhalení šikany. Oběti ji však většinou řeší únikem do nemocí, neomluvenou absencí, odchodem ze školy či pokusem o sebevraždu.¹⁵

Znalost těchto fází je důležitá pro volbu vhodné pomoci a správné reakci na ni. Pokud bychom nerespektovali zvláštnosti jednotlivých stádií, snaha o její nápravu by mohla naopak uškodit a zvýšit její riziko.

Prevence šikany u nás probíhá ve třech formách:

- **Primární prevence** – jejím účelem je zabránit násilí a dosáhnout odstranění příčin, nebo vytvořit takové podmínky, aby se násilí nemohlo uplatnit. Patří sem například osvěta, vzdělávání, změny postojů a chování občanů.

---

¹⁵ KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001, s. 35-44.

- **Sekundární prevence** – jejím účelem je včasná detekce rizik a zabránění jejich působení. Toho je možno dosáhnout pravidelným monitoringem (zjišťování rizik apod.).
- **Terciální prevence** – účelem je zabránit prohloubení traumatu, rozvoji následků a komplikací.¹⁶

Neexistuje univerzální návod, jak vyřešit šikanu. Podstatné je nečekat a okamžitě jednat. Pokud si učitel sám neví rady, je lepší obrátit se na některého z odborníků. Nikdy by se neměl do řešení pouštět bez rozmyslu, protože by se pozice oběti mohla zhoršit. Učitel by měl být všímavý, sledovat vztahy mezi dětmi a ukázat své negativní stanovisko vůči šikaně.¹⁷

Kromě tradiční šikany se učitel může setkat ve svém pracovním prostředí s druhy šikany, ke kterým dochází ze stran kolegů (tzv. mobbing) či ze strany jejich nadřízených vedoucích pracovníků (tzv. bossing). Oběť je systematicky znejišťována a vyřazována z kolektivu či jsou na ni kladeny nepřiměřené nároky.¹⁸ Definice těchto forem šikany bývají různé, nicméně jsem se je pokusila v následující části objasnit.

1.3.1. Mobbing

V každém prostředí, kde spolu lidé pracují delší dobu, nevládne vždy idylická atmosféra. Jedná se však o neshody, které vytrhávají zaměstnance z každodenního stereotypu, vedou k výměně názorů a následnému vyjasnění. Kritický a nebezpečný vztah mezi zaměstnanci je až ve chvíli, kdy zasahuje do pracovního a osobního života druhého člověka. Pro tuto situaci byl vytvořen pojem mobbing. Pojem mobbing je odvozen od anglického slovesa „to mob“, což znamená utlačovat, urážet, útočit, napadat či vrhat se na někoho.¹⁹ Mobbing původně označoval skupinové chování zvířat při hájení vlastního teritoria před vetřelci stejného druhu či útok se snahou vypudit oběť ze svého území. Typická skutečnost pro mobbing je taková, že se nejedná o jednorázovou akci, ale jde o opakované chování vůči někomu s cílem získání moci nad obětí a dosažení svého zájmu. V mezilidských vztazích

¹⁶ Stop násilí na dětech. *Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018*. [online]. www.stopnasilinadetech.cz [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.stopnasilinadetech.cz/pdf/narodnistrategie.pdf>.

¹⁷ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015, s. 167.

¹⁸ FETTER, Richard W. *Mobbing a bossing čili šikana na pracovišti – lze se proti nim bránit?* [online]. [epravo.cz](https://www.epravo.cz/top/clanky/mobbing-a-bossing-cili-sikana-na-pracovisti-lze-se-proti-nim-branit-72092.html), 20. 04. 2011 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mobbing-a-bossing-cili-sikana-na-pracovisti-lze-se-proti-nim-branit-72092.html>.

¹⁹ KRATZ, Hans-Jürgen. *Mobbing. Jak ho rozpoznat a jak mu čelit*. Praha: Management Press, 2005, s. 15-16.

se jedná o druh šikany, která probíhá na pracovišti a projevuje se v bezmocnosti oběti bránit se, zastavit či předejít zneužívání. Mezi charakteristické znaky řadíme dlouhodobé obtěžování zaměstnance, různorodost používaných negativních praktik a vyvíjení tlaku.²⁰ Oběť na něj často reaguje neklidem, nekomunikativností a celkovou podrážděností. Objevují se u ní také zdravotní problémy psychosomatického původu, konflikty či nulový zájem o svou práci.²¹

Ve školách tento druh šikany probíhá přímo v učitelském sboru. Ve většině případů jde o generační výměnu názorů či situaci, kdy do učitelského sboru nastoupí nový učitel, který má nové metody a postupy, než mají jeho kolegové. Projevuje se neustálým kontrolováním, kritizováním a pomlouváním. Objevují se i případy, kdy učitelé navádí žáky proti svým kolegům. Tyto situace často končí odchodem učitele ze školy a pocitem selhání.²²

Vhodným řešením mobbingu je vypracování strategie, pomocí které bude moci oběť vždy reagovat na konfliktní situaci a předejde tak dalším problémům. Nelze však předpokládat, že konflikt vyústí v mobbing, a tudíž by měl být pedagog vybaven sebedůvěrou, asertivitou a komunikativností. Nejlepší variantou je najít si v kolektivu spojence, budovat pozitivní vztahy, zlepšovat své sociální dovednosti a především nepřehlížet již nastalý problém.²³

1.3.2. Bossing

Označení bossing je odvozeno od anglického slova „boss“ a v překladu znamená šéf. Jedná se o určitou podobu mobbingu, kdy vedoucí pracovník vykonává tlak na svého podřízeného a jeho pracovní výkon, ukládá mu nesmyslné či nesplnitelné požadavky, aby si vynutil jeho přizpůsobení a poslušnost, nebo aby ho vypudil z jeho pracovního místa.²⁴

Ve školství je obtížné bránit se bossingu, protože je učitel šikanován ředitelem. Ředitel vymýšlí pro učitele takové úkoly, které jsou nesplnitelné a zahrnuje ho množstvím příkazů a nařízení. V horším případě ho může zesměšňovat před kolegy a dokazovat tak jeho neschopnost. Řešením může být soudní spor, kdy se učitel obrátí na právníka, protože bossing většinou nepřestane.²⁵

---

²⁰ CAKIRPALOGLU, Panajotis a kol. Šikana na pracovišti v České republice. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, s. 11-15.

²¹ FEHLAU, Eberhard G. Konflikty v práci. Praha: Grada, 2003, s. 30-34.

²² MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2015, s. 136.

²³ FEHLAU, Eberhard G. Konflikty v práci. Praha: Grada, 2003, s. 48-63.

²⁴ KRATZ, Hans-Jürgen. Mobbing. Jak ho rozpoznat a jak mu čelit. Praha: Management Press, 2005, s. 15.

²⁵ MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2015, s. 137.

V následující kapitole budu popisovat klima školy. Nezáleží jen na tom, jaké jsou vztahy mezi pracovníky školy, ale také na tom, jaké podmínky a prostředí škola nabízí. Dobré školní klima zajišťuje příznivé pracovní podmínky pro učitele a spolupráci žáků.

2. Klima školy

Někdy je školní klima označováno jako školní atmosféra, školní svět, školní život, kultura školy nebo duch školy. Záleží především na prostředí, ve kterém se postupně vytváří. Je to dlouhodobý jev, který je typický pro konkrétní školu.²⁶ Školní klima vnímají všichni aktéři školního života, kterými jsou nejen učitelé a žáci, ale také rodiče, vedení školy, inspektoři a další pracovníci školských úřadů.²⁷

Klima školy můžeme definovat jako souhrn hodnocení účastníků vzdělávání v dané škole, do kterého patří vzájemná komunikace, sociální vztahy, vnímání prostředí a další psychické procesy, které děje ve škole vyvolávají.²⁸

Na základě Mezinárodního šetření z dotazníku TIMSS od České školní inspekce byl v roce 2015 vytvořen tzv. index školního klimatu, který se skládá z osmi aspektů. Tyto aspekty poukazují na to, že nejen učitelé a žáci spoluvytvářejí klima ve škole:

- jak jsou učitelé spokojeni se svou prací,
- pochopení pro kurikulární záměry školy,
- úspěšnost při realizaci školního kurikula,
- nároky učitelů na výsledky žáků,
- pomoc rodičů žákům s učením, aby dosahovali dobrých výsledků,
- zapojení rodičů do různých činností školy,
- kladný vztah žáků k majetku školy a nakládání se školním majetkem,
- snaha žáků ve škole prospívat.²⁹

---

²⁶ PODLAHOVÁ, Libuše. Učitel sekundární školy 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 24.

²⁷ GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. Olomouc: Hanex. 2008, s. 48.

²⁸ HOLEČEK, Václav. Psychologie v učitelské praxi. Praha: Grada. 2014, s. 118.

²⁹ Česká školní inspekce. *Česká školní inspekce zveřejňuje národní a mezinárodní databázi šetření TIMSS 2015* [online]. csicr.cz, 12. 06. 2017 [cit. 2018-01-09]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/TIMSS/Datove-soubory-a-dotazniky/Ceska-skolni-inspekce-zverejnuje-narodni-a-mezinar>.

2.1. Klima výuky

Klima výuky tvoří prostor žáků, ve kterém dochází k určitému jednání a interakci mezi žákem a učitelem. Podstatné je, zda je výuka více orientovaná na žáka či na učitele, zda je více zaměřená na vedení a řízení, nebo sociální integraci, zda žáci prožívají tlak na výkon, konkurenční tlak a zájem o soudržnost se skupinou. Typickým znakem klimatu výuky je skutečnost, že vyplývá ze situací a z prostředí, v němž výuka probíhá. Klima výuky se studuje kvůli jeho důsledkům především na žáky.³⁰

Klima výuky je charakteristické pro každý vyučovací předmět zvlášť. Jiné klima výuky bude probíhat v předmětu, který je vnímán žáky jako pozitivní, např. tělesná výchova a jiné klima bude v náročnějších předmětech, jako jsou matematika či český jazyk. Podstatnou roli má také osobnost učitele a jeho schopnost předávat žákům znalosti.³¹

2.2. Klima třídy

„Klima výuky a klima třídy považujeme za výsledek vnímání a prožívání sociální a kulturní reality (ve výuce a třídě) u žáků.“ Zatímco klima výuky probíhá v daném momentu, klima třídy se odehrává v průběhu celého školního roku.³²

Klima třídy se vytváří ve výuce, o přestávkách, na výletech a při různých akcích třídy. Vliv na klima třídy má nejen prostředí třídy, které zahrnuje umístění a vybavení třídy, pomůcky, ale také atmosféra třídy, sociální klima třídy, participace žáků na úpravě třídy, počet žáků ve třídě, jejich zájmy, dosavadní znalosti a především kvality a kompetence učitelů, kteří ve třídě vyučují. Rozdíly mezi třídami vznikají na základě vzájemných vztahů všech osob. Shody mezi klimaty tříd mohou být způsobeny například podobným přístupem učitelů k žákům v jednotlivých třídách či vedením výuky.³³

Pokud učitel dokáže navodit ve třídě dobré klima, může to mít zásadní vliv na motivaci žáků a jejich postoj k učení. Z toho důvodu jsou učitelovy dovednosti při vytváření kladného klimatu třídy velmi důležité. Pro příznivé klima ve třídě má zásadní význam používání výukových metod, které si stanoví učitel. Každý učitel má takto vliv na povahu klimatu ve třídě a měl by usilovat o vzájemnou důvěru, vstřícnost a otevřenost.

---

³⁰ GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. Olomouc: Hanex. 2008, s. 48.

³¹ PODLAHOVÁ, Libuše. Učitel sekundární školy 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 28.

³² GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. Olomouc: Hanex. 2008, s. 50.

³³ GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. Olomouc: Hanex. 2008, s. 48-50.

Za optimální se považuje takové klima, které je cílevědomé, orientované na úkoly, uvolněné, vřelé, podporující žáky a se smyslem pro pořádek.³⁴ K tomu, aby bylo vytvořeno takové klima, je potřeba využít strategických metod. Tyto metody mají následující charakteristiky:

- **Aktivita** – aktivizování žáků různými činnostmi, podněcování aktivní role a zapojování všech žáků.
- **Pozitivní přístup** – snaha o prostředí bez obav a strachu, odměňování, podpora snahy o plnění úkolů, klidná a nestresující pracovní atmosféra.
- **Svoboda** – respektování druhých a vědomí vlastních práv a povinností, nezávislost při hledání správných řešení a postupů.
- **Individualizace** – zdůrazňování jedinečné charakteristiky osobnosti žáka, rozdílné způsoby učebních stylů, volba výukových činností a obsahu podle potřeb žáka.
- **Kooperace** – princip spolupráce, respektování odlišných názorů, dovednost prezentace a argumentace vlastních názorů, podpora pracovních návyků a postojů, zásady jednání, vcítění se do druhých, schopnost poradit.
- **Decentralizace** – opuštění mocenského principu řízení, přenechání rozhodování, naslouchání žákům a studentům, poskytování možnosti vyjádření se.
- **Zaměřenost** – zdůrazňování užitečnosti získaných poznatků, upřednostňování osobní zkušenosti, podpora orientace ve světě.³⁵
- **Disciplína** – schopnost řešit rušivé chování žáků.
- **Efektivita** – vyučování je efektivní a každé dítě má z výuky nějaký zisk.³⁶

2.3. Faktory klimatu školy

Existuje mnoho faktorů, které ovlivňují klima školy. Nelze vyjmenovat všechny, nicméně si uvedeme faktory, které jsou nejčastější:

- region,
- architektura a fyzické prostředí,
- forma školy,
- organizační znaky školy,
- obsah výuky a vyučovací předmět,

---

³⁴ PODLAHOVÁ, Libuše. Učitel sekundární školy 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 26.

³⁵ ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. Praha: Grada, 2010, s. 36-37.

³⁶ PODLAHOVÁ, Libuše. Učitel sekundární školy 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 25.

- osobnost učitele,
- osobnost žáka,
- vedení školy.³⁷

Grecmanová (2008) tyto faktory nadále rozvádí a popisuje jejich specifika:

Poloha školy souvisí se sociálním složením obyvatelstva, a tak působí na její klima. Jiné klima školy se odehrává v městských oblastech, které se spíše orientují na úkoly, a jiné klima se odehrává na venkovských školách, kde je více soutěžení, jasnost pravidel a kontrola.

Architektura třídy má vliv na spokojenost žáků. Když je pro žáky vytvořená čistá, útulná, světlá a dobře větraná třída s potřebnými pomůckami, má to pozitivní vliv na jejich spokojenost. Jiná situace je ve chvíli, kdy jsou žáci v nepořádné a poškozené třídě, ve které se přirozeně necítí dobře.

Forma školy ovlivňuje vztah mezi učitelem a žákem. Například na gymnáziích nejsou vztahy mezi žáky a učiteli bez problémů, ale ve srovnání s učilišti, jsou na tom velice dobře. Zatímco na gymnáziích jsou jasně daná pravidla, konkurenční chování a podpora ze stran vyučujících, pro učiliště bývá typická podprůměrná orientace na učivo a úkoly, nízká podpora ze stran učitelů a nízká připravenost ke změnám.

Za organizační znaky lze považovat velikost školy a tříd, výkonnostní kurzy a ročníky. Klíčová je dovednost učitele vybudovat si vztah se žáky s přihlédnutím k věkovému složení třídy.

Co se týče vyučovacích předmětů, tak není jasné, zda jsou rozdíly v obsahu výuky nebo v kompetenci učitelů. V matematice prožívají žáci horší vzájemné vztahy, neboť zde dochází k vyššímu tlaku na výkon. Oproti tomu ve výtvarné výchově, mají žáci dostatek individuálního přístupu a zapojení se do kolektivu.

Osobnost učitele lze považovat za základní činitel klimatu školy. Jeho věk, pohlaví, hodnoty a postoje ovlivňují klima výuky. Výrazným znaky jsou ty, jak se učitelé staví ke své profesi, jejich individualita a autorita.

U žáků jsou rozhodujícími faktory kognitivní schopnosti, motivace ke škole, zájmy, sociální původ, ale také vztah, který jsou schopni vybudovat si s učiteli. Čím více se žáci

---

³⁷ GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. Olomouc: Hanex. 2008, s. 51.

zajímají o školu a budují si pozitivní vztahy se svými učiteli, tím příznivěji prožívají znaky klimatu.

Vztahy mezi vedením školy a učiteli jsou významné pro výkony žáků. Pokud nejsou mezi vedením a učiteli dobré vztahy, žáci vnímají klima jako přísnější s velkým tlakem na výkon. Školy, v nichž se oceňují úspěchy žáků, jsou pak vnímány jako pozitivnější.³⁸

2.4. Jak pracovat s klimatem

Aby bylo dosaženo pozitivního klimatu ve škole, jsou podstatné psychologické mechanismy, které používá učitel ve styku se žáky:

- mechanismus očekávání, ve kterém učitel ukazuje, jaké výsledky od něj očekává,
- mechanismus zpětné vazby, který představuje reakci na žákovo chování,
- mechanismus povzbuzování, ve kterém dochází k rozvoji sebedůvěry žáků,
- lidský faktor, kterým učitel navozuje dobrou atmosféru.

Podstatné je také používání trestů a odměn, aby bylo dosaženo žádoucích výsledků. Tresty a odměny ve školním prostředí regulují chování žáků a dávají žákům směr pro pochopení pravidel.³⁹ Učitel by se měl vyvarovat zaváděním velkého množství pravidel. Nejeefektivnější jsou pravidla, která vytvářejí žáci společně s učitelem. Pravidla poté zajišťují bezpečnost a pohodlnost učebního prostředí a udržují přijatelnou úroveň slušnosti mezi žáky a zaměstnanci školy.⁴⁰

Klima je jev dlouhodobý, podmíněný sociálně a osobnostně. Je typický pro určitou třídu či učitele po dobu několika měsíců či let. Klima nevzniká samo od sebe, ale postupně se vytváří, a proto je důležité, aby bylo, co nejpozitivnější.⁴¹ V klimatu, kde jsou pozitivní vztahy mezi žáky a učiteli, se dobře pracuje a snižují se rizika sociálně patologických jevů, jako je například kyberšikana, o které budu hovořit v následující kapitole.

---

³⁸ GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. Olomouc: Hanex, 2008, s. 56-73.

³⁹ ČAPEK, Robert. Odměny a tresty ve školní praxi. Praha: Grada, 2014, s. 38-43

⁴⁰ NELEŠOVSKÁ, Alena. Pedagogická komunikace v teorii a praxi. Praha: Grada, 2005, s. 31-32.

⁴¹ PODLAHOVÁ, Libuše. Učitel sekundární školy 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 29.

3. Kyberšikana

O kyberšikaně se začalo hovořit mezi lety 2001 až 2003. Za autora tohoto pojmu je považován kanadský autor Bill Belsey, který ji vymezil jako úmyslné, opakované a nepřátelské chování ze strany jednotlivce či skupiny za účelem ublížit s využitím informačních a komunikačních technologií. Belsey zároveň jako první založil webové stránky týkající se kyberšikany (www.cyberbullying.org). Kyberšikanou se v tomto čase také zabývala americká právnička Nancy Willard, která ji vymezila jako krutost k ostatním zasláním zraňujících materiálů nebo zapojených do jiných forem krutosti za použití internetu či jiných digitálních technologií.⁴²

Slovo kyberšikana pochází z anglického slova cyberbully, což v překladu znamená kybernetická šikana, elektronická šikana, šikana online, digitální šikana či počítačová šikana.⁴³ Sociální sítě poskytují příležitost pro dravé chování, které je charakteristické malým počtem lidí. S novými technologiemi, které podporují internet, přichází ohrožení pro všechny, kteří se neumí přizpůsobit, nebo chtějí využívat technologie jako zbraně. Pachatelé se nestávají pouze agresory, ale také publikum, které je příjemcem informací o kyberšikaně a nadále ji šíří.⁴⁴

Kyberšikana tedy představuje hrozbu, obtěžování, ponižování a další útoky, které jsou páchany prostřednictvím mobilních telefonů, internetu a dalších. Cílem je záměrně vyvést oběť z rovnováhy a zatahnout do ní další osoby.⁴⁵

Pro kyberšikanu jsou charakteristické tyto jevy:

- Odehrává se prostřednictvím elektronických médií.
- Opakovanost zajišťovaná nejen samotným agresorem, ale také publikem.
- Záměrnost agresivního aktu ze strany útočníka.
- Mocenská nerovnováha, která vzniká mezi obětí a agresorem.
- Vnímání oběti jako nepříjemné a ubližující jednání.⁴⁶

---

⁴² VAŠUTOVÁ, Maria. Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 76.

⁴³ VAŠUTOVÁ, Maria. Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 75.

⁴⁴ HINDUJA, Sameer. PATCHIN, Justin W. Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying. Thousand Oaks, California: Corwin Press, 2009, s. 13.

⁴⁵ VANĀKÁTOVÁ, Eva a kol. Problémy se třídou? Praha: Raabe, 2012, s. 6.

⁴⁶ ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 21.

K tomu, aby se kyberšikana rozšířila, napomáhá řada aspektů. Ty způsobují skutečnost, že je kyberšikana považována za problém, který postihuje celou společnost. Mezi nejpodstatnější aspekty patří:

- **Snadná obtížnost útoku** – anonymita vzbuzuje v útočnících dojem nepolapitelnosti a posiluje agresorovu odvahu vyzkoušet drsnější metody. Zároveň je pro agresora snadné získat nástroje zneužitelné ke kyberšikaně.
- **Chování lidí ve virtuálním prostředí** – pro mnohé uživatele je virtuální svět místem úniku před realitou a také prostorem, kde se ukrývají před problémy. Jsou zde odvážnější v komunikaci, nebojí se probírat citlivá témata a komunikovat bez zábran.
- **Velké množství lidí ve virtuálním světě** – být součástí internetových sociálních skupin je v současnosti nezbytností.
- **Rychlý rozvoj technologií a nedostatečná prevence** – děti se s novinkami virtuálního světa seznamují rychleji než dospělí, kteří nemají čas zjišťovat, jaká rizika se zde objevují. Mají tak méně informací než děti, což jim znemožňuje jejich pozici v oblasti prevence.
- **Posun hranic ve vzájemné interakci** – zatímco většina dospělých chápe, že např. agresivní chování v televizi není běžným standardem vzájemného chování, děti tyto modely často přijímají za své, protože jsou to jediné vzory, které mají k dispozici.⁴⁷

3.1. Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou

Kyberšikana a tradiční šikana mají společné to, že v obou případech jde o vztahy mezi lidmi, které jsou nežádoucí, perzistentní a zraňující.⁴⁸ V případě kyberšikany se jedná o šikanu psychickou, která však nezanechává po sobě stopy v podobě ran a modřin, ale dlouhodobá psychická traumata.⁴⁹ Zatímco při šikaně se oběť setkává s pachatelem tváří v tvář, v případě kyberšikany se oba aktéři nemusí znát a agresor k páčání využívá informační a komunikační technologie.⁵⁰ Zachovává si tak určitý odstup od své oběti. Ten jim

---

⁴⁷ KOPECKÝ, Kamil. SZOTKOWSKI, René. Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 10-15.

⁴⁸ VAŠUTOVÁ, Maria. Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 78.

⁴⁹ VAŇKÁTOVÁ, Eva a kol. Problémy se třídou? Praha: Raabe, 2012, s. 6.

⁵⁰ VAŠUTOVÁ, Maria. Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 79.

umožňuje anonymitu a představu bezpečí. Oběť nabývá dojmu, že je na sociální síti v bezpečí, protože se připojuje ve svém domácím prostředí. Agresor se de facto schovává za internet a cítí se v bezpečí, protože si je vědom toho, že nemusí být odhalen, zvláště když ovládá manipulační techniky a svou oběť zastrašuje. Jeho obrovskou „výhodou“ může být také publikum, které se skládá z desítek, stovek i miliónů diváků. Tím se zvyšuje utrpení a trauma oběti z nemožnosti bránit se velkému množství osob, což z diváků dělá také agresory.⁵¹ Dalším rozdílem je skutečnost, že může probíhat kdykoli během celého dne.⁵² U šikany oběť může předvídat místa útoku, ale při kyberšikaně je kontaktována agresorem prakticky kdekoli – stačí mít u sebe mobilní telefon či připojení k internetu. Tato skutečnost zároveň znesnadňuje kontrolu, která probíhá jak ze strany rodičů, tak i ze strany školy, protože zde chybí klasické znaky šikanování, kterých by si okolí mohlo povšimnout.⁵³

3.2. Nástroje šíření kyberšikany

Podoba kyberšikany se liší podle toho, jaké médium agresor pro svůj útok zvolí. Mnoho lidí tráví dny se svými přáteli ve škole, v práci a po nocích si s nimi dopisují prostřednictvím sociálních sítí na mobilních telefonech či počítačích. Dnes k nim můžeme přiřadit i další přenosná zařízení, jako jsou notebooky, netbooky, čtečky knih, chytré telefony či tablety.⁵⁴ U spousty lidí neexistuje jasný rozdíl mezi životem v reálném prostoru a v kyberprostoru. Internet nabízí různé možnosti využití od sdílení informací, přes zapojení do diskuzí, navazování vztahů s ostatními, až po vytváření virtuálního světa.⁵⁵

Zde jsou uvedena média, prostřednictvím nichž probíhá nejčastěji kyberšikana:

Sociální sítě

Oblíbené místo pro kyberšikanu, která může být nenápadná i zcela otevřená, např. zveřejňování hrubých obrazových i textových materiálů, vytěsňování ze skupiny vrstevníků, mazání ze seznamu přátel, pomluvy, urážky apod.⁵⁶ Sociální sítě umožňují uživatelům vytvořit si vlastní profil, upravit jej podle své představy, přátelit se s jinými uživateli,

---

⁵¹ VAŇKÁTOVÁ, Eva a kol. Problémy se třídou? Praha: Raabe, 2012, s. 6.

⁵² ROGERS, Vanessa. Kyberšikana. Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál. 2011, s. 32-33.

⁵³ VAŇKÁTOVÁ, Eva a kol. Problémy se třídou? Praha: Raabe, 2012, s. 8-9.

⁵⁴ ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2014, s. 49.

⁵⁵ HINDUJA, Sameer. PATCHIN, Justin W. Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying. Thousand Oaks, California: Corwin Press, 2009, s. 24-25.

⁵⁶ ECKERTOVA, Lenka. DOČEKAL, Daniel. Bezpečnost dětí na internetu. Brno: Computer Press, 2013, s. 74.

nahrávat a sdílet fotografie, videa a jiné materiály. Důležitým faktorem je možnost kontaktu s ostatními a sledování toho, co dělají druzí.⁵⁷

Instant Messaging (IM)

Synchronním prostředkem komunikace mohou být i instant messaging (zkratka IM), mezi které patří chatovací místnosti, Skype, Facebook Messenger, Viber, WhatsApp, Snapchat apod. IM umožňuje jednotlivcům komunikovat v reálném čase mezi sebou prostřednictvím zasláního textu. Zprávy jsou odesílány téměř okamžitě, pokud je příjemce současně online. Tento způsob komunikace je populární jak mezi dospívajícími, tak i dospělými.⁵⁸ Kyberšikana může probíhat různými způsoby, např. zasíláním samostatných ubližujících zpráv a vzkazů, vytvořením přezdívky, která je buď stejná, nebo podobná, jako má oběť, a vystupování pod jejím jménem, smazání ze seznamu kontaktů, zahlcování zprávami. Diskuze se mohou změnit v palbu útočných komentářů a vést k různým situacím, kdy skupina útočí na jednotlivce.⁵⁹

Online interaktivní hry

Jedná se o hry, ve kterých je hráčům umožněno komunikovat prostřednictvím chatu nebo živého hovoru s ostatními hráči. Může zde docházet k obtěžování, napadání, vyhrožování a vulgárním výpadům. Ve hrách, ve kterých se hráči sdružují do skupin, se stává, že je některý z hráčů vyloučen ze skupiny nebo může docházet k ubližování přímo na virtuální postavě, například jejím ničením ostatními hráči. To u oběti vyvolává neuspokojení hráčské potřeby, potřeby začlenění se do skupiny a pocit neúspěchu a selhání.⁶⁰

Blogy

Agresori často zakládají webové stránky, kde se zaměřují na svoji oběť. Umisťují sem nejruznější informace plné lží, upravené fotografie, upravená videa či články, které mají za cíl rozpoutat diskusi, která se většinou nachází pod příspěvkem. Objevují se také hlasovací ankety cíleně mířené proti určité osobě a uživatelé hlasují pro jednu z negativních alternativ.⁶¹

---

⁵⁷ ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 28.

⁵⁸ HINDUJA, Sameer. PATCHIN, Justin W. Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying. Thousand Oaks, California: Corwin Press, 2009, s. 32.

⁵⁹ ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 28.

⁶⁰ ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 28-29.

⁶¹ ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2014, s. 51-52.

E-mail

Nejstarší prostředek kyberšikany, která probíhala prostřednictvím e-mailů. Pro agresora byl e-mail výhodný, protože se při jeho použití mohl snadno skrýt do anonymity. Většinou se obtížně odhaluje, komu která e-mailová adresa patří, pokud se agresor registruje a přihlašuje z různých míst, např. internetových kaváren.⁶²

Webové stránky

Prostřednictvím těchto stránek se může komunikace zúčastnit kdokoli. Navíc uživatelé nemusejí být připojeni současně a mohou reagovat s odstupem několika dní.⁶³ V dnešní době není obtížné vytvořit nové webové stránky či využít již existující stránky, aby se mohl útok odehrát během několika kliknutí a přitom obletět celý svět. Většina dospívajících používá webovou stránku YouTube, kam lze nahrávat videa. Nejčastěji si uživatelé videa pouze prohlíží, malá část je nahrává. Nejčastěji ani neublíží tak videa samotná, ale komentáře, které se nachází pod nimi.⁶⁴

Textové zprávy

Zasílání SMS (Short Message Service) z falešného či skrytého čísla. Pachatel posílá své oběti SMS zprávy, které mohou být výhrůžné, a to nepřetržitě celý den. Oběť má možnost změnit své telefonní číslo, což ale není dobré řešení. Dnes už je naštěstí díky dostatečnému zabezpečení mobilními operátory odesílání anonymních SMS zpráv z internetu na ústupu.⁶⁵

Telefonní hovory

Mobilní telefony využívají pachatelé k neustálým prozváněním či k obtěžujícím, výhrůžným nebo tzv. tichým hovorům. Agresor používá vícero SIM karet, volá oběti nepřetržitě, především v nočních hodinách. Nejde o to, aby oběť telefon zvedla, ale jde o to, aby byla, co nejvíce našťvaná a vytočená. Počty hovorů se pohybují v desítkách, ale i stovkách během jednoho či dvou dnů.⁶⁶

---

⁶² ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 30.

⁶³ VAŠUTOVÁ, Maria. Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. 2010, s. 82.

⁶⁴ ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 29.

⁶⁵ ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2014, s. 50.

⁶⁶ VAŇKÁTOVÁ, Eva a kol. Problémy se třídou? Praha: Raabe, 2012, s. 10.

3.3. Formy kyberšikany

Sepsat úplný výčet forem kyberšikany není zcela možný, protože se objevují nové způsoby kyberútoků. U řady autorů existují rozdíly v pojmech k popisu různých činností.⁶⁷

Podle Černé (2013) můžeme vymezit formy kyberšikany na jednotlivé projevy – způsoby, jakými k agresivnímu chování dochází a na místa na internetu či v mobilním telefonu, což souvisí s prostředky použitými k její realizaci.⁶⁸

Nejčastější formy většiny autorů jsou následující:

- **Provokování a napadání uživatelů (flaming)** – urážlivá prudká výměna názorů mezi dvěma nebo více osobami. Často probíhá za účasti publika přes diskusní skupiny. Cílem agresora je začít provokativní válku a následně celou diskusi zveřejnit. Pokud s ním někdo nesouhlasí, neváhá použít nadávky a výhrůžky.⁶⁹
- **Obtěžování (harassment)** – chování či akce, které jsou zaměřeny na konkrétní osobu. Toto chování je vnímáno jako obtěžující a způsobuje pocit tísně. Nejčastěji se jedná o obtěžování prostřednictvím SMS, e-mailů, chatu, sociálních sítí atd. Je to opakované zasílání útočných zpráv.
- **Ponižování a pomlouvání (denigration)** – šíření informací, které jsou hanlivé, nepravdivé, zesměšňující. Oběť není příjemcem těchto informací.
- **Krádež identity (impersonation)** – agresor většinou zná či získá přístupové heslo k účtům a po přihlášení ostatní uráží, pomlouvá a odesílá lživé informace.
- **Odhalování tajemství a podvádění (outing and trickery)** – odhalování osobních tajemství či sdílení osobních informací, které oběť ztrapňují.
- **Vyloučení (exclusion)** – vyloučení z online her, blogů nebo z jiných hesly chráněných sociálních sítí.
- **Pronásledování (cyberstalking)** – probíhá prostřednictvím ICT prostředků.
- **Publikování ponižujících záznamů nebo fotografií** – sdílení či odesílání digitálně upravených fotek (photoshopping), které mají zraňující či sexuální povahu.⁷⁰

---

⁶⁷ WILLARD, Nancy E. Cyberbullying and cyberthreats. Champaign, Illinois: Research Press, 2007, s. 5.

⁶⁸ ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 24.

⁶⁹ VAŇKÁTOVÁ, Eva a kol. Problémy se třídou? Praha: Raabe, 2012, s. 17.

⁷⁰ ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2014, s. 49.

3.4. Oběť kyberšikany

V tradiční šikaně existují dva typy obětí. Prvním typem jsou oběti, které pro agresora představují snadný cíl (tzv. pasivní). Jedná se o tělesně slabší jedince, kteří jsou nejistí a nemají moc přátel. Druhým typem jsou provokatéři, kteří svým chováním upoutávají agresorovu pozornost, mohou trpět hyperaktivitou či se chovat impulzivně a agresivně. U obou těchto typů platí skutečnost, že nejsou v kolektivu oblíbení a nezískávají dostatek sociální opory. Zde je velký rozdíl mezi kyberšikanou a tradiční šikanou, protože u kyberšikany absolutně nezáleží na fyzické síle, sociálním postavení, věku či pohlaví. Při kyberšikaně se totiž obětí může stát kdokoli – tedy i jedinec, který je jinak v kolektivu oblíbený.

Oběťmi kyberšikany bývají nejčastěji děti a dospívající, kteří jsou více závislí na internetu a používají internet především ke komunikaci s ostatními. Více také navštěvují různá „riziková“ prostředí, např. chatové skupiny, uveřejňují osobní údaje a stávají se tak snadno zranitelnými.⁷¹ Objevuje se souvislost mezi tradiční šikanou a kyberšikanou, kdy se oběti tradiční šikany často stávají také oběťmi kyberšikany. Jelikož se cítí méně oblíbení ve skupině, vyhledávají v online prostředí přátele a někoho, s kým by mohli komunikovat. Soustředí se více na budování virtuálních vztahů, sdělují o sobě mnoho osobních až intimních informací a je pak pro ně bolestnější, když se stanou obětí kyberšikany. Výzkumy uvádějí, že oběti kyberšikany bývají málo obeznámeny s riziky sociálních sítí, a proto jsou méně opatrní.⁷² Bohužel ale ani sebevětší opatrnost oběť neuchrání. Stačí zveřejnit jen pár údajů (např. jméno, kontaktní e-mail), a i to může agresorovi posloužit jako prostředek k útoku. Je však podstatné si uvědomit, že ne každý, kdo o sobě na internetu sděluje nějaké informace, se automaticky stává obětí kyberšikany.⁷³

Důsledky kyberšikany lze srovnávat s dopadem nepřímé formy tradiční šikany na oběť. Nejčastější dopady má na zdraví jedince, přičemž se u něj mohou vyvíjet deprese a nízké sebevědomí. Oběť kyberšikany je často smutná, plačtivá, má snížený zájem o aktivity, cítí se podrážděná, ztrácí energii a často si stěžuje na fyzické obtíže. Největším rizikem je pak sebevražda, kdy je oběť vystavena takovému psychickému tlaku, že nevidí jiné východisko.⁷⁴

⁷¹ ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 61-63.

⁷² KOPECKÝ, Kamil. SZOTKOWSKI, René. Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 17.

⁷³ ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 63-64.

⁷⁴ VAŠUTOVÁ, Maria. Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 95-97.

3.5. Agresor kyberšikany

Zatímco v tradiční šikaně je agresor často jedinec se s fyzickou silou či sociální obratností, u kyberšikany je tomu obdobně jako u obětí. Agresor může být klidně jedinec, který je v reálném světě neprůbojný, ostýchavý a mající problém navazovat vztahy. V online prostředí se však stává aktivním, až agresivním. Kyberprostor pro něj představuje místo, kde se stává silným díky anonymitě a při větší zručnosti s technikou si může vytvořit novou identitu, která bude od té reálné odlišná. Obvykle se jedná o jedince, kteří jsou silní především svými znalostmi a schopnostmi pohybovat se v kyberprostoru.⁷⁵

Co se týče osobnostní charakteristiky, tak agresoři kyberšikany nemají rozvinutou empatii jako ostatní, což může být důvod, proč s agresivním jednáním nepřestávají. Vzhledem k tomu, že sedí za počítačem, nevidí svoji oběť či její reakci, takže se nemohou do oběti vcítit. Někteří agresoři si ani neuvědomují, že jejich chování může někomu způsobit závažnou újmu, a nemají proto ani pocity viny, které by jim v takovém chování zabránily.⁷⁶

Každý agresor je jiný a používá různý styl kyberšikanování. Můžeme však rozlišit následující typy agresorů:

- **Pomstychtivý andílek (the vengeful angel)** – tento typ agresora byl nebo stále je obětí (kyber)šikany a své oběti se mstí nebo jí dává lekci. Často se jedná o „kamaráda“, který se snaží oběť poučit, ale místo toho jí škodí.
- **Bažící po moci (power-hungry)** – jedná se o agresora, který si potřebuje dokazovat míru své autority pomocí publika, kterému by se mohl pochlubit. Pokud se k němu však nikdo nepřidá, jeho útoky se stupňují.
- **Důležité dívky (mean girls)** – typickými agresory jsou znuděné dívky, které hledají zábavu. Nejčastěji se baví tím, že šikanují jiná děvčata, ale neváhají se pustit i do chlapců. Šikanování probíhá obvykle ve skupině, nebo se v ní plánuje. Cílem těchto agresorů je obdiv okolí a získání respektu.
- **Neúmyslný kyberagresor (the inadvertent cyberbully)** – obvykle reaguje na zprávy ve vzteku nebo když je frustrovaný a nepřemýšlí o následcích.⁷⁷

⁷⁵ VAŠUTOVÁ, Maria. Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 90.

⁷⁶ ČERNÁ, Alena a kol. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 65.

⁷⁷ Stopcyberbullying.org. [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://www.stopcyberbullying.org/parents/howdoyouhandleacyberbully.html> in KAVALÍR, Aleš. Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon Press, 2009, s. 19-20.

3.6. Kyberšikana a školní prostředí

Pokud se kyberšikana odehrává v rámci školního prostředí, jsou důsledky podobné jako u tradiční šikany. Přestože se často odehrává mimo školní prostředí, bývá se školou spojena velmi často a zároveň má silný negativní vliv na fungování kyberoběti ve školním prostředí. Můžeme sem zařadit situace, kdy ve škole vznikne nějaká videonahrávka či fotografie, nebo se kyberšikany dopouštějí spolužáci oběti.⁷⁸

Aby škola předešla kyberšikaně, může na ni reagovat omezením užívání technologií u žáků, např. zákaz používání počítačů ve výuce s výjimkou informačních technologií, používání mobilního telefonu pouze o přestávkách apod. Záleží na tom, jakou formu škola zvolí, protože negativním dopadem může být to, že se žáci v budoucnu mohou bát incident nahlásit, protože jeho nahlášení by mohlo vést k dalším omezením.⁷⁹ Proto by škola měla mít strategii v oblasti primární prevence a kvalitní Program proti šikanování, který je přílohou Minimálního preventivního programu školy. Samozřejmostí by měl být i postup řešení kyberšikany, včetně spolupráce s rodiči a dalšími institucemi. Cílem prevence je osvojení základních pravidel bezpečného užívání internetu a zapojení problematiky nejen do výuky informačních technologií, ale i do mediální výchovy a dalších naukových předmětů.⁸⁰

Kyberšikana je sice hůře rozpoznatelná pro rodiče a pedagogy, ale pokud je odhalena, je škola povinna toto řešit. Pomoci s řešením může tzv. školní poradenské pracoviště, které zná postupy, jak se v případě kyberšikany zachovat.⁸¹

Podle průzkumu Centra prevence rizikové virtuální komunikace Univerzity Palackého v Olomouci v roce 2013 bylo zjištěno, že téměř 51 % dětí do 18 let má zkušenost s nějakou formou kyberšikany.⁸² Ještě podle loňských statistik Linky bezpečí byla kyberšikana u dětí velkým problémem u 20 % dětí.⁸³ Jak jsou na tom ale učitelé s kyberšikanou? O tom budu hovořit v následující části.

---

⁷⁸ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 57-59.

⁷⁹ ČERNÁ, Alena a kol. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013, s. 99.

⁸⁰ VAŇKÁTOVÁ, Eva a kol. *Problémy se třídou?* Praha: Raabe, 2012, s. 22-27.

⁸¹ VAŇKÁTOVÁ, Eva a kol. *Problémy se třídou?* Praha: Raabe, 2012, s. 23.

⁸² KOPECKÝ, Kamil. *S kyberšikanou má zkušenost více jak 51 % dětí*. [online]. E-bezpeci.cz. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/700-s-kybersikanou-ma-zkusenost-vice-jak-51-procent-deti>.

⁸³ KOPECKÝ, Kamil. *Téměř každé šesté dítě sdílí své intimní fotografie a videa*. [online]. E-bezpeci.cz. 13.06.2017 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/tiskove-zpravy/1246-vyzkum-sexting-2017>.

3.6.1. Kyberšikana učitelů

Šikana učitelů není v dnešní době nic neobvyklého. Je známým faktem, že profese učitele je v kriminologické literatuře jmenována jako jedna z nejčastějších, u které se objevuje zvýšené riziko násilí na pracovišti.⁸⁴ Ve školním prostředí se učitel stává snadnou obětí, protože je sám a proti němu je třída plná žáků. Navíc dochází k situacím, kdy žáci učitele provokují, vyrušují, což je pro něj nepříjemné a nastává konflikt. K této šikaně jsou většinou náchylnější slabší ženy, které reagují vznětlivě, nechají se vyprovokovat a křičí na třídu. Žáci mají poté tendence své provokace zvyšovat, učitel ztrácí respekt a žáci se vesele baví.⁸⁵ Pak jen stačí vzít do rukou mobilní telefon, nahrát našťvaného učitele a umístit video na sociální síť. To, co bylo na začátku tradiční šikanou, se stává kyberšikanou.⁸⁶

Zajímavým faktorem rizika kyberšikany je rozdíl mezi tím, na jakém stupni učitel pracuje. Zatímco na nižších stupních se objevuje násilí spíše ve formě výhrůžky, na vyšších stupních základního vzdělávání a na středních školách jsou učitelé ohroženi přímým fyzickým napadením. Největší stupeň rizika představují školy, kde je nízká disciplína, špatné vedení a velký počet žáků, kteří mají nízké ambice pokračovat ve studiu. Ve městech, kde je mnoho žáků a učitelé se s nimi dobře neznají, se objevuje násilí častěji než na školách venkovských.

Rizikovým faktorem je také věk učitele. Zatímco na nižším stupni se s násilím setkávají často mladší učitelé, na vyšším stupni se jedná o starší učitele. Nicméně tento faktor však není zcela určující. Obětí se může stát jakýkoliv učitel.⁸⁷

Skutečnost, že jsou někteří učitelé šikanováni svými žáky, má vliv nejen na jejich vzájemné vztahy, ale promítá se také do učení všech žáků daného učitele. Učitelé pak získávají negativní postoj vůči všem žákům.⁸⁸ Někteří zaujímají takové stanovisko, kdy se rozhodnou problém neřešit a doufají, že sám odezní či nepovažují situaci za závažnou. Není to však vhodné řešení, protože agresor může ponižování učitele stupňovat a pedagog tak vychází vstříc vlastní destrukci.⁸⁹

---

⁸⁴ TOMÁŠEK, Jan. Učitel jako oběť násilí-poznatky z viktimologického šetření na českých středních školách. *Pedagogika*, 2008, s. 381.

⁸⁵ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015, s. 133.

⁸⁶ MAZALOVÁ, Blanka. *Oběti kyberšikany se stal podle průzkumu každý pátý učitel v Česku* [online]. *irozhlas.cz*, 14. 06. 2016 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/obeti-kybersikany-se-stal-podle-pruzkumu-kazdy-paty-ucitel-v-cesku_201606141241_kwinklerova.

⁸⁷ TOMÁŠEK, Jan. Učitel jako oběť násilí-poznatky z viktimologického šetření na českých středních školách. *Pedagogika*, 2008, s. 382-383.

⁸⁸ BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, s. 39-40.

⁸⁹ KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, s. 71.

Podle dvou na sobě nezávislých výzkumů – Stockholm School Survey (SSS) a Stockholm Teacher Survey (STS) bylo na jaře 2016 zjištěno, že se necelých 22 % učitelů stalo obětí kybernetického útoku.⁹⁰

K podobnému výsledku došel i Národní výzkum kyberšikany učitelů, který uvedl, že obětmi některého z projevů kyberšikany se stalo 21,73 % oslovených pedagogů.⁹¹

Výzkum The National Association of Schoolmasters Union of Women Teachers (NASUWT) také uvedl, že se 20 % učitelů stalo obětí online šikanování, přičemž často se jednalo o hanlivé komentáře rodičů a žáků. Průzkum zároveň doporučil, aby si učitelé nepřidávali své současné ani bývalé žáky na Facebook, aby průběžně napsali své vlastní jméno do vyhledavačů kvůli negativním komentářům, aby odstranili fotografie z pláže a dávali si pozor i na ostatní fotografie, které nejsou zcela vhodné.⁹²

Další výzkum provedený Association of Teachers and Lecturers and Teacher Network ukázal, že se ve Velké Británii s kyberšikanou potýká kolem 20 % učitelů.⁹³

V USA v roce 2015 samotné ministerstvo školství uznalo, že 20 % učitelů veřejných škol bylo obětí verbálního zneužívání. Americká psychologická asociace (APA) však uvádí, že učitelů v USA, kteří se stali obětí kyberšikany, je podstatně více.⁹⁴

Podle většiny výzkumů je kyberšikanou ohroženo asi 20 % učitelů po celém světě. Výsledky výzkumů jsou však relativní, protože každý výzkum měl nastavené jiné otázky, jiný počet respondentů a učitelé často zaměňovali termíny kyberšikana a kybernetický útok. Je však jasné, že pokud se učitel stal obětí kyberšikany, mělo to na něj dopad, o čemž budu psát v následující kapitole.

---

⁹⁰ LAFTMAN, Sara B. ÖSTBERG, Viveca. MODIN, Bitte. *School Leadership and Cyberbullying – A Multilevel Analysis* [online]. ncbi.nlm.nih.gov, 15. 10. 2017 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5664727/>.

⁹¹ KOPECKÝ, Kamil. *Národní výzkum kyberšikany českých učitelů* [online]. prevence-info.cz, 17. 06. 2016 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/vyzkum/narodni-vyzkum-kybersikany-ceskych-ucitelu>.

⁹² Eteachblog.com. *Teachers are victims of cyberbullying* [online]. eteachblog.com, 20. 11. 2014 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.eteachblog.com/teachers-are-victims-of-cyberbullying/>.

⁹³ LLEWELLYN, Catrin. *Cyber Bullying Of Teachers – A Growing Problem For Schools* [online]. teachingtimes.com, 15. 05. 2015 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.teachingtimes.com/articles/cyber-bullying-teachers.htm>.

⁹⁴ VROUVAS, Michele. *What You Can Do as a Teacher Who Is Bullied by Your Students* [online]. study.com, 19. 05. 2017 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://study.com/blog/what-you-can-do-as-a-teacher-who-is-bullied-by-your-students.html>.

3.6.2. Dopad na oběti kyberšikany

Během kyberšikany nedochází k osobnímu kontaktu mezi agresorem a obětí, ale pro oběť je psychicky škodlivá. Objevují se u ní sociální problémy, problémy v chování, vnímání nízkého hodnocení od vrstevníků, nízké sebehodnocení a osamělost. Osoby zasažené kyberšikanou se musí vypořádat s depresemi, nervozitou a sebevražednými myšlenkami.⁹⁵

Podstatná je skutečnost, jak dlouho útok trval. Dopad vlivu informace zveřejněné v online prostředí trvá mnohem déle než pomluva v reálném světě, na kterou se brzy zapomene. V online prostředí jsou všechny materiály uloženy a mohou kyberšikanu obnovovat.⁹⁶ V některých případech se oběť stáhne a dojde k jejímu útlumu v používání sociálních sítí a snížení kontaktů s dosavadními přáteli. U déletrvajících kyberšikany může dojít k vyčerpání organismu, nechutenství a k oslabené imunitě. Psychosomatický potíží je celá škála.⁹⁷ Nejčastější psychologické dopady kyberšikany na lidskou psychiku jsou následující:

- tenze, strach, stres,
- změna sebevědomí, sebehodnocení, sebepojetí,
- výskyt depresivních a neurotických obtíží,
- poruchy nespavosti,
- snížení frustrační tolerance,
- pocit neřešitelnosti situace a ztráta životního elánu,
- výskyt zkratovitěho jednání,
- bezdůvodná agrese a impulsivnost,
- psychická nestabilita,
- posttraumatická stresová porucha.⁹⁸

Útočníci nevidí reakci oběti a to, jak jí svým jednáním ubližují. Jak už bylo řečeno, tak útočník svou oběť ani nemusí znát a může si ji zkrátka vytipovat. Podle čeho si ale útočníci vybírají učitele? Touto otázkou se budu zabývat v následující kapitole.

---

⁹⁵ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 54.

⁹⁶ KOPECKÝ, Kamil. SZOTKOWSKI, René. *Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 18.

⁹⁷ GAJDOŠOVÁ, Jana. *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží* [online]. e-bezpeci.cz, 17. 11. 2011 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dalirizika/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mezí-dtmi-a-dospivajici-mladei>.

⁹⁸ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 55.

3.6.3. Příčiny kyberšikany učitelů

Proč se někteří učitelé stávají obětí šikany či kyberšikany? Řada autorů hovoří o tom, že nejčastější příčinou je ta skutečnost, že se žáci ve výuce nudí, výklad učitele jim připadá stereotypní, a tak testují reakce učitele a snaží se „zabít nudu“ během vyučování. Když mají po ruce mobilní telefon, mohou učitele natočit a pak se jejich reakcí baví ještě po výuce. Nejen ve škole, ale i mimo ni chtějí být ostatními oceněni za své jednání, mít situaci pod kontrolou a vybudovat si ve třídě určitou pozici. Aby upoutali pozornost ze strany spolužáků, nebo i samotného učitele, reagují zpětně na to, co se ve výuce odehrávalo. Někteří žáci se snaží zjistit, co všechno si můžou dovolit, nebo mají zkrátka agresivní sklony, touhu po násilí a požitek z trápení druhých.⁹⁹

Mezi další příčiny patří pokles autority, vnímání učitele jako nepřítele a změny v hodnotách ve společnosti, ale i nepřipravenost začínajících pedagogů. Žáci jsou velice vnímaví a reagují na to, když je učitel „slabá osobnost“, která nebudí autoritu a nedokáže si udržet kázeň. Pokud se například jeví jako nesympatický, nedokáže naslouchat a má specifický způsob oblékání, stává se pro žáky snadným terčem.¹⁰⁰

Jednou z příčin kyberšikany je touha po odplatě. Někteří žáci mají pocit křivdy z hodnocení a využívají k tomu evaluaci, aby si postěžovali na to, co jim na daném pedagogovi vadí. Pokud je evaluace správně provedená, stává se přínosem pro všechny. Bohužel v pedagogické profesi není zcela objektivní a kdokoliv může hodnotit učitele známkováním na internetových stránkách, jako jsou například www.primat.cz, www.oznamkujucitele.cz či www.hodnoceniucitelu.cz. Hodnocení mohou probíhat anonymně, což dává uživatelům příležitost k vyřizování si osobních účtů či k agresivnímu chování. Obrana proti tomuto jednání je prakticky nemožná, protože se nejedná o trestný čin nebo se nepodaří vypátrat pachatele.¹⁰¹ Nejlepší možností, jak takovému jednání zabránit, je vlastní evaluace školy, která slouží k objektivnímu hodnocení a učitelé tak získají přehled o svých silných a slabých stránkách, aniž by byla poškozena jejich pověst.¹⁰²

⁹⁹ FRANCOVÁ, Magdaléna. MITROVÁ, Jana, TŮMOVÁ Anna. Šikana učitelů. Návrh řešení problému v České republice. Praha: Univerzita Karlova, 2010, s. 60-61.

¹⁰⁰ FRANCOVÁ, Magdaléna. MITROVÁ, Jana, TŮMOVÁ Anna. Šikana učitelů. Návrh řešení problému v České republice. Praha: Univerzita Karlova, 2010, s. 15.

¹⁰¹ KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana zaměřená na učitele nebo oprávněná kritika? Hodnocení učitelů online* [online]. e-bezpeci.cz, 10. 10. 2017 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/1260-hodnoceni-ucitelu>.

¹⁰² FELGER, Jan. *Hodnocení učitelů žáky* [online]. gym-nymburk.cz, [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://monitor.gym-nymburk.cz/hodnoceni-ucitelu/>.

3.6.4. Metody řešení

Před kyberšikanou bohužel žádná ochrana neexistuje, ale v případě, že k ní dojde, je dobré dodržovat následující kroky:

- **Ukončení komunikace** – nejlepší v danou chvíli bude, když oběť přestane s útočником komunikovat. Útočnik svou snahu později vzdá.
- **Blokování útočnika** – i když útočnik může své virtuální identity měnit, blokování mu spíše znesnadní jeho počínání.
- **Identifikace útočnika** – je dobré zjistit si nenápadně něco o útočnikovi, například přes okruh jeho známých.
- **Oznámení útoku** – i když oznámení vyvolává v lidech pocit studu z reakce okolí, není dobré být na řešení problému sami.
- **Vyhledání pomoci** – existuje řada subjektů, které mohou pomoci v řešení kyberšikany.¹⁰³

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy vypracovalo metodický pokyn, který hovoří o tom, jak předcházet šikaně a kyberšikaně. Zde jsou některé důležité body:

- Škola odmítá násilí, zneužití moci a přiznává riziko výskytu šikany.
- Vedení pověří alespoň jednu osobu z řad pedagogických pracovníků, která se bude zabývat prevencí a řešením šikany.
- Škola nastaví konkrétní pravidla v chování ve svém školním řádu.
- Škola nastaví důsledky za porušení pravidel.
- Ve třídě jsou stanovena třídní pravidla.
- Škola má nastavený systém vzájemné komunikace mezi pedagogy.
- Škola zajistí informovanost všech svých členů o tom, co je šikana.
- Součástí programu školy je školní program proti šikanování.
- Škola má zmapovanou síť pomoci pro žáky i pedagogy ve svém regionu.¹⁰⁴

V následující části uvedu skutečné příběhy kyberšikany českých učitelů. Možná kdyby učitelé využili některou z metod pomoci, nemusely některé příběhy skončit tragicky.

---

¹⁰³ KOPECKÝ, Kamil. SZOTKOWSKI, René. Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 29-30.

¹⁰⁴ MŠMT.cz. *MŠMT rozšířilo opatření k řešení šikany a kyberšikany* [online]. 02. 09. 2016 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-rozsirilo-opatreni-k-reseni-sikany-a-kybersikany>

3.6.5. Případy kyberšikany učitelů v České republice

Nepříliš známý případ kyberšikany učitele se stal již v roce 2006 učitelce Lucií Matolínové na Soukromé střední škole hotelnictví a gastronomie v Klánovicích. Žáci nahráli učitelku na video, připojili k tomu své nadávky a umístili to celé na YouTube. Učitelka si stěžovala vedení školy, nicméně jejím případem se nikdo nezabýval. Video bylo poté smazáno z internetu a vedení školy se vyjádřilo tak, že k žádné kyberšikaně nedošlo.¹⁰⁵

Nejznámější případ, který otrásl společností, se stal v roce 2008 řediteli železnobrodské základní školy. Na videu, které pořídili žáci, byl ředitel (56), jak za něco káral svého žáka. Žák na kárání reagoval drze, řediteli došly nervy, dal žákovi pohlovek a žák opustil třídu. Na videu však chybělo pokračování, ve kterém šel ředitel pro žáka a následně se mu před celou třídou omluvil. Video se dostalo na YouTube a celý případ byl následně. V návaznosti na to ředitel odešel ze školy a osm měsíců po incidentu spáchal sebevraždu.¹⁰⁶

Podobný případ se stal už v roce 2007 na Základní škole Jablůnka na Vsetínsku. Na serveru YouTube se objevil záznam, na kterém učitel (56) přistoupil k sedícímu žákovi a začal jej mlátit. Na videu však chybělo, co se před tím ve třídě dělo a co učitele rozčílilo. Do případu se nakonec vložila policie. Učitel za své jednání dostal podmínku, drzý žák dostal ředitelskou důtku a rovněž také dívka, která video natáčela a porušila tím školní řád.¹⁰⁷

Tragicky skončil případ učitelky Ludmily W. (53) na Střední průmyslové škole v Malešicích, která půlroku snášela útoky ze strany studentů. Trojice mladíků nejprve učitelku psychicky týrala, ale poté se jejich agrese stupňovala. Bylo natočeno i video, jak studenti zabaríkadovali učitelce dveře třídy, křičeli na ni a naznačovali údery. Učitelce se jednou ve výuce přitížilo a byla následně převezena do nemocnice, kde po několika dnech zemřela.¹⁰⁸

¹⁰⁵ BENEŠOVÁ, Petra. KOTTASOVÁ, Ivana. *Učitel bil žáka. Studenti si scénu natočili* [online]. ihned.cz, 25. 05. 2007 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-21232170-ucitel-bil-zaka-studenti-si-scenu-natocili/>.

¹⁰⁶ SZOTKOWSKI, René. KOPECKÝ, Kamil. KREJČÍ, Veronika. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2013, s. 44-49.

¹⁰⁷ IDnes.cz *Učitel mlátil žáka, nahrávka napadení zajímá policii* [online]. zpravy.idnes.cz, 25. 05. 2007 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/ucitel-mlatil-zaka-nahravka-napadeni-zajima-policii-fhj-/krimi.aspx?c=A070525_115344_krimi_joh

¹⁰⁸ Aktualne.cz. *Studenti průmyslovky půl roku šikanovali učitelku, která zemřela. Škola souvislost s útoky odmítá* [online]. zpravy.aktualne.cz, 14. 02. 2016 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/studenti-prazske-prumyslovky-pul-roku-sikanovali-ucitelku-kt/r~a3528436d35311e593630025900fea04/?redirected=1523871434>

3.7. Kyberšikana a právní předpisy

Šikana nebo kyberšikana není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů uvedených v trestním zákoníku České republiky. Proto je možné v některých případech, kvalifikovat ji buď jako přestupek, nebo jako čin kde byla naplněna skutková podstata trestného činu:

- Nebezpečné pronásledování (tzv. stalking, § 354 trestního zákoníku), např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- Účast na sebevraždě (§ 144 trestního zákoníku), např. zaslání SMS oběti s úmyslem přimět ji k sebevraždě, kterou skutečně spáchá či se o ni pokusí;
- Porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 trestního zákoníku), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- Pomluva (§ 184 trestního zákoníku), např. vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť;
- Šíření pornografie (§ 191 trestního zákoníku), např. výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (osoba mladší 18 let);
- Sexting (§ 192 trestního zákoníku).¹⁰⁹

Je třeba si uvědomit, že osoba mladší 15 let není trestně odpovědná, ale soud jí může uložit některá opatření, například dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického či jiného výchovného programu ve střediscích výchovné péče či ochrannou výchovu. Trestní odpovědnost mladistvých nad 15 do 18 let se posuzuje soudy pro mládež, ale jakmile osoba dosáhne 18 let, je plně trestně odpovědná.¹¹⁰

V následující části uvedu projekty, které se aktuálně zabývají problematikou kyberšikany a mohou poskytnout vhodnou pomoc obětem.

---

¹⁰⁹ MŠMT.cz. *MŠMT rozšířilo opatření k řešení šikany a kyberšikany* [online]. 02. 09. 2016 [cit. 2018-04-19].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-rozsirilo-opatreni-k-reseni-sikany-a-kybersikany>

¹¹⁰ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2014, s. 69-70.

3.8. Vybrané projekty zaměřené na prevenci a pomoc

K tomu, aby škola zabránila riziku šikany a kyberšikany, je vytvoření vhodné prevence, do které se zapojí nejen samotní pedagogové, ale také žáci. Prevencí může být například vhodná úprava školního řádu, který může obsahovat zákaz pořizování fotografií, videonahrávek či zvukových záznamů na půdě školy či používání mobilních telefonů ve výuce, aby nedocházelo ke kyberšikaně žáků či učitelů.¹¹¹

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se rozhodlo podpořit pedagogy a vydalo Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních. Cílem tohoto pokynu je poskytnout pedagogickým pracovníkům konkrétní informace k řešení rizikového chování včetně řešení šikany a kyberšikany zaměřené na pedagogické pracovníky. Nezabývá se jen šikanou v obecné rovině, ale dává konkrétní návody, jak předcházet, rozpoznat a řešit projevy šikany a kyberšikany ve školách a jakým způsobem komunikovat s rodiči.¹¹²

Pomoci také může projekt Minimalizace šikany, který nabízí systémové řešení problematiky šikanování. Účelem tohoto projektu je snížení výskytu šikany a kyberšikany na školách, změnit postoje pedagogů a jejich citlivost, zavést ve školách účinná pravidla a procesy, které působí preventivně a naučit školy, jak postupovat při závažnějších formách šikany. Projekt spolupracuje s MŠMT a Českou školní inspekcí a zorganizoval i kampaň Stop kyberšikaně. Informace o celém projektu lze nalézt na www.minimalizacesikany.cz.¹¹³

Projekt E-Bezpečí se zaměřuje na primární prevenci v oblasti rizik spojených s elektronickou komunikací, například na kyberšikanu, kybergrooming, kyberstalking, spam a hoax, riziková jednání uživatelů a rizika spojená s konkrétními virtuálními službami atd. Cílem je rozvíjení informovanosti o potenciálních rizicích ve společnosti, a to formou vzdělávacích akcí. Projekt spolupracuje například s Policií ČR, sdružením Linka bezpečí, s odbory sociálně-právní ochrany dětí, ale také firmami Seznam.cz, Google, Vodafone apod. Informace o projektu, online poradnu a další lze nalézt na www.e-bezpeci.cz.¹¹⁴

---

¹¹¹ VAŇKÁTOVÁ, Eva. Patologické vztahy ve skupině. Praha: Dr. Josef Raabe, 2011, s. 11.

¹¹² MŠMT.cz. *MŠMT rozšířilo opatření k řešení šikany a kyberšikany* [online]. 02. 09. 2016 [cit. 2018-04-12].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-rozsirilo-opatreni-k-reseni-sikany-a-kybersikany>

¹¹³ ROGERS, Vanessa. Kyberšikana. Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál. 2011, s. 14-15.

¹¹⁴ KOPECKÝ, Kamil. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 120-123.

Linka bezpečí je telefonická i webová pomoc dětem, mládeži a studujícím do 26 let. Jejím cílem je poskytování pomoci formou psychologické a sociální asistence. Funguje na principu komunikace s dítětem, které cítí znepokojení či ohrožení během prohlížení webových stránek, chatování či je obtěžováno prostřednictvím mobilních telefonů a jiných komunikačních médií. Telefonickou pomoc pracovníci poskytují na čísle 116 111 nebo na webu Linky bezpečí www.linkabezpeci.cz.¹¹⁵

Projekt Seznam se bezpečně je založený společností Seznam.cz a klade si za cíl pomáhat dětem, jejich rodičům a pedagogům s nástrahami internetu. Snaží se upozornit na nebezpečné situace a radí, jak je řešit. Důležité je zaujmout dětské i dospělé uživatele a předat jim informace tak, aby jim porozuměli. Prostřednictvím tohoto projektu vzniklo několik filmů, které popisují skutečné případy. Informace o tomto projektu lze nalézt na www.seznamsebezpecne.cz.¹¹⁶

Kyberšikana.eu se zaměřuje čistě na problematiku kyberšikany a její prevenci. Objevují se zde různé články, ankety, rady a varování, jak komunikovat bezpečně na internetu. Rodiče zde mohou nalézt různé informace o kyberšikaně a návod, jak postupovat v případě jejího zjištění. Více informací se nachází na www.kybersikana.eu.¹¹⁷

Národní centrum bezpečnějšího internetu (NCBI) je sdružení, jehož posláním je přispívat ke zvýšení bezpečnosti užívání internetu. Zároveň podporuje vzdělávání dětí, kterým může ublížit nevhodné a závadné chování na internetu. Web Národního centra bezpečnějšího internetu je www.ncbi.cz.¹¹⁸

Hlášení závadového obsahu a aktivit v síti internet lze provést prostřednictvím formuláře, který nabízí Policie České republiky. Formulář nezajišťuje pomoc v tísni, ale slouží k upozornění na projevy, které mohou souviset s kyberkriminalitou. Hlášení probíhá na stránce <http://aplikace.policie.cz>.¹¹⁹

---

¹¹⁵ KOPECKÝ, Kamil. SZOTKOWSKI, René. Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 31.

¹¹⁶ KOPECKÝ, Kamil. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 123-124.

¹¹⁷ ROGERS, Vanessa. Kyberšikana. Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál. 2011, s. 17.

¹¹⁸ KOPECKÝ, Kamil. SZOTKOWSKI, René. Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 32.

¹¹⁹ KOPECKÝ, Kamil. SZOTKOWSKI, René. Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 32-33.

II. Empirická část

1. Charakteristika empirické části

V empirické části své diplomové práce se budu zabývat výsledky anonymního online dotazníku určeného pouze pro učitele základních škol, středních škol, gymnázií, středních odborných učilišť, vyšších odborných škol a vysokých škol v České republice.

Dotazník byl rozeslán prostřednictvím sociální sítě Facebook do několika skupin, například Učitelé +; Náměty a inspirace pro paní učitelky a pány učitele; Ta učí tak a ten zas takhle; Začínající učitelky a učitelé; Řešení problémů ve škole, stížnosti na učitele a školy; Pedagogická komora – diskuze školství – učitelé, ředitelé; Studenti Pedagogické fakulty Univerzity Palackého Olomouc; Pedagogická fakulta MU Brno; Český jazyk a literatura – nápady a inspirace a EDULAB ČR. Dále se tento dotazník objevil na facebookových stránkách webu Česká škola a webu Učitelská platforma. Zároveň se na jeho vyplnění podílela webová stránka www.pedagogicke.info¹²⁰, která dotazník distribuovala mezi čtenáře pracující v učitelské profesi. V neposlední řadě jsem dotazník zaslala několika ředitelům, jejich zástupcům a učitelům základních a středních škol v České republice.

Otázky v dotazníku byly převážně uzavřené a vybrané na základě výzkumné zprávy „Národní výzkum kyberšikany učitelů“.¹²¹ Na závěr dotazníku jsem pro respondenty přidala otevřený prostor k napsání vlastní zkušenosti s kyberšikanou, pokud by se o ně chtěli podělit.

Sběr dat k dotazníku probíhal od 1. 3. 2018 do 15. 4. 2018 prostřednictvím formuláře na Google.com. K jeho vyhodnocení a následným číselným údajům jsem použila počítačový program Microsoft Excel. Na dotazník odpovědělo celkem 404 respondentů, z nichž tvořilo 78,70 % žen a 21,30% mužů z celé České republiky. Nejvíce respondentů pocházelo z Jihomoravského kraje (17,8 %), dále pak z Olomouckého kraje (10,6 %), ze Středočeského kraje (9,2 %) a zbylé kraje od sebe odlišovaly desetiny procent. Nejmenší část pak tvořili učitelé z Pardubického kraje (4 %).

Věk respondentů se pohyboval v rozmezí od 23 let do 62 let, přičemž průměrný věk činil 42,14 let a průměrná délka jejich pedagogické praxe byla 15,47 let.

---

¹²⁰ WAGNER, Janek. *Dotazník: Kyberšikana českých učitelů* [online]. zpravy.aktualne.cz, 09. 04. 2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2018/04/dotaznik-kybersikana-ceskych-ucitelu.html>.

¹²¹ KOPECKÝ, Kamil. *Národní výzkum kyberšikany českých učitelů* [online]. prevence-info.cz, 17. 06. 2016 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/vyzkum/narodni-vyzkum-kybersikany-ceskych-ucitelu>.

Dotazník byl složen ze tří částí, přičemž obsahoval 16 položek. V první části jsem pokládala dotazy týkající se pohlaví, věku a demografických údajů respondentů. V další části jsem se ptala na to, zda mají respondenti zkušenost se šikanou a kyberšikanou. V případě, že respondenti odpověděli, že nemají zkušenost s kyberšikanou, dotazník byl pro ně ukončen. Těm, kteří odpověděli, že zkušenost s kyberšikanou mají, se nabídla otázka, kdo byl obětí šikany. Pokud byl obětí kyberšikany žák, dotazník dále nepokračoval, protože jsem sbírala data o kyberšikaně učitelů. Pokud byl obětí někdo z pedagogického sboru, dotazník dále pokračoval do třetí části. Ve třetí části byly otázky zaměřené na zjišťování kybernetických útoků na učitele. Nejprve jsem chtěla vědět, kdo přesně byl obětí kyberšikany, jak dlouho kyberšikana trvala, na jakém typu školy se s ní učitelé setkali, kde probíhala, kdo byl pachatelem, jakým způsobem kyberšikanu prováděl, jestli byl odhalen a jaké bylo konečné řešení.

Na závěr dotazníku jsem dala respondentům možnost napsat mi něco o tom, co prožili nebo jakou zkušenost s kyberšikanou mají. Většina respondentů tuto možnost nevyužila, ačkoliv byl dotazník anonymní. Našlo se ale několik respondentů, kteří byli velice sdílní a popsali mi své zkušenosti do detailů. Proto v závěru své empirické části uvedu některé z komentářů i část rozhovoru, který mi poskytla má bývalá učitelka chemie a fyziky ze základní školy, která se před dvěma lety stala obětí kyberšikany.

2. Výskyt tradiční šikany a kyberšikany

V rámci mého výzkumu jsem se nejprve zaměřila na to, zda měli učitelé zkušenosti se šikanou ve škole, kde působí či kde působili a až poté jsem se ptala na kyberšikanu.

Tabulka 1 Výskyt tradiční šikany

Výskyt	Počet respondentů	%
Ano	297	73,52 %
Ne	107	26,48 %

n = 404

Na základě výsledků jsem zjistila, že s šikanou má zkušenost téměř 74 % pedagogů.

Tabulka 2 Učitel jako oběť šikany

Byl učitel obětí	Počet respondentů	%
Ano	17	5,72%
Ne	280	94,28 %

n = 297

V další otázce jsem se respondentů ptala, jestli právě oni sami byli obětí šikany. Obětí se stalo 17 učitelů, což činí 5,72 %. Zbýlých 94,28 % obětí tradiční šikany tvoří žáci.

V následující části jsem se respondentů zeptala, jestli se u nich v bývalé či v současné pedagogické práci objevila někdy kyberšikana, ať už v učitelském sboru či mezi žáky.

Tabulka 3 Výskyt kyberšikany

Výskyt	Počet respondentů	%
Ano, objevila se	227	56,2 %
Ne, neobjevila	177	43,8 %

n = 404

Z výsledků vyplývá, že více než polovina respondentů (56,2 %) má zkušenost s kyberšikanou. Zajímalo mě, kdo byl obětí, a tak jsem položila následující otázku.

Tabulka 4 Oběti kybernetické agrese

Oběti kyber. agrese	Počet	%
Žák či skupina žáků	93	40,97 %
Respondent	44	19,39 %
Kolega respondenta	84	37 %
Ředitel školy	6	2,64 %

n = 227

Výsledky ukazují, že obětí z řad pedagogických pracovníků je 59,03 % a obětí z řad žáků je 40,97 %. Z tohoto výsledku plyne, že se učitelé stávají obětí kybernetického útoku častěji než jejich žáci. Když porovnáme procentuální podíly, získáváme údaje o tom, že jsou čeští učitelé obětí tradiční šikany v 5,72 %, kdežto u kybernetické agrese je to až 59,03 %. Nejmenší počet kybernetických útoků proběhl u ředitelů škol, kteří byli obětí jen v 2,64 % případů.

V poslední otázce jsem chtěla zjistit, kolik respondentů odpovídajících na dotazník, se setkala s tím, že by obětí byl učitel. Podle výsledků jsem se dozvěděla, že se obětí kybernetické agrese stalo celkem 134 učitelů (33,17 %).

Tabulka 5 Učitel jako oběť kybernetické agrese

Setkal se s kyberšikanou	Počet	%
Ano	134	33,17 %
Ne	270	66,83 %

n = 404

3. Kybernetické útoky na učitele

Na poslední část dotazníku odpovídali pouze ti respondenti, kteří odpověděli, že se obětí kybernetického útoku stal pedagogický pracovník. Jak víme z předchozí části, tak se jedná o 134 odpovědí.

Nejprve jsem se zajímala, jak dlouho trval kybernetický útok. Tuto otázku jsem nechala částečně otevřenou, takže mi několik učitelů odpovědělo, že přesně neví, kdy kybernetický útok začal, protože se o něm dozvěděli mnohem později.

Tabulka 6 Délka kybernetického útoku

Délka	Četnost	%
Méně než 1 týden	42	31,34 %
1-2 týdny	28	20,90 %
3-5 týdnů	14	10,45 %
1-3 měsíce	21	15,67 %
4-6 měsíců	9	6,72 %
7-12 měsíců	3	2,24 %
Více než rok	7	5,22 %
Nevím	10	7,46 %

n = 134

Nejčastěji délka kybernetického útoku probíhala krátkodobě v průběhu jednoho až dvou týdnů. Kybernetické útoky trvající dlouhodobě jsou spíše výjimečné, např. déle než půl roku potvrdilo 7,46 % respondentů, ale zároveň přesně 7,46 % respondentů neví, jak dlouho kybernetický útok trval.

Poté jsem chtěla vědět, zda ke kybernetickým útokům dochází častěji na základních školách, středních školách či zda se objevují i na vyšších odborných školách a vysokých školách.

Tabulka 7 Na jaké škole kyberšikana probíhala

Typ školy	Počet	%
Základní škola	81	60,44 %
Střední škola (stavební, zemědělská, průmyslová, obchodní akademie a další)	32	23,90 %
Gymnázium	11	8,20 %
Střední odborné učiliště	7	5,22 %
Vyšší odborná škola	0	0 %
Vysoká škola	3	2,24 %

n = 134

Kyberšikana se nejvíce vyskytovala na základních školách, poté na středních školách s nějakým zaměřením a na gymnáziích a dokonce se objevila i na vysoké škole (2,24 %). Zajímavým zjištěním je, že žádný z respondentů neuvedl, že by se kyberšikana odehrála na vyšší odborné škole.

V další otázce jsem chtěla zjistit, jaké jsou nejčastější formy kybernetických útoků na učitele. Tuto otázku jsem nechala otevřenou a dala respondentům prostor pro více odpovědí.

Tabulka 8 Formy kybernetických útoků na učitele

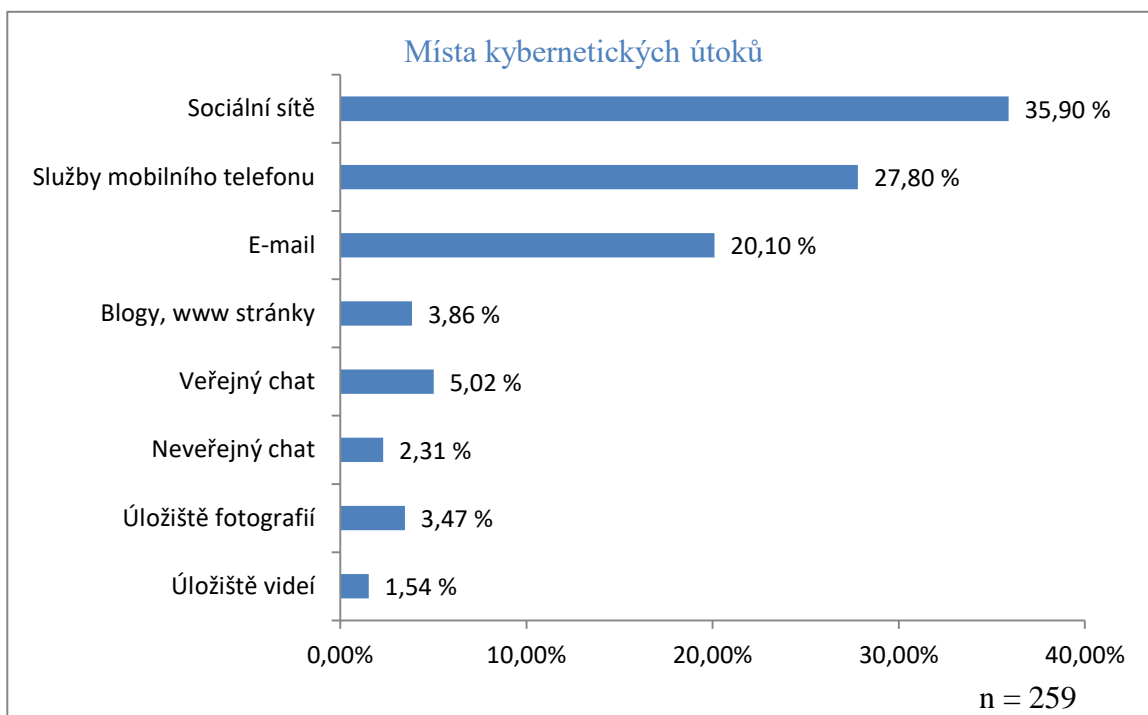
Formy	Četnost	%
Verbální útoky realizované prostřednictvím mobilního telefonu a/či internetu (ponižování, urážení, zesměšňování, ztrapňování apod.)	56	26,50
Obtěžování prostřednictvím prozvánění (probíhajícího opakovaně, např. večer)	32	15,20

Vyhrožování či zastrašování prostřednictvím služeb internetu či mobilního telefonu	14	6,63
Šíření ponižující, zesměšňující či ztrapňující fotografie	49	23,22
Průnik do elektronického účtu (e-mailu, účtu na sociální síti apod.)	8	3,80
Šíření ponižující, zesměšňující či ztrapňující videonahrávky	32	15,17
Krádež identity, zneužití elektronického účtu	7	3,32
Vydírání prostřednictvím internetu či služeb mobilního telefonu	2	0,95
Šíření ponižující, zesměšňující či ztrapňující zvukové nahrávky	11	5,21

n = 211

Ve většině případů respondenti vybírali více možností. Nejčastěji se setkávali s verbálními útoky, opakovaným prozváněním na mobilní telefony a šířením ponižující fotografie. Nejméně docházelo k vydírání, krádeži a průniku do elektronického účtu.

V další části respondenti odpovídali na to, kde docházelo ke kybernetickým útokům.

Ke kybernetickým útokům docházelo nejčastěji na sociálních sítích (35,90 %) a prostřednictvím služeb mobilního telefonu (27,80 %) – prozvánění, falešné telefonáty ze skrytých čísel, SMS zprávy. Nejméně kybernetické útoky probíhaly přes úložiště fotografií (3,47 %) a úložiště videí (1,54 %).

V následující části jsem se zajímala o to, kdo byl pachatel kybernetického útoku a zda se jej podařilo odhalit.

Tabulka 9 Pachatelé kyberšikany

Typy pachatelů	Četnost	%
Žák či skupina žáků	97	72,39 %
Rodiče žáka	13	9,70 %
Kolega oběti	3	2,24 %
Pachatele se nepodařilo najít	15	11,19 %
Jiné osoby mimo školu	3	2,24 %
Kombinace	3	2,24 %

n = 134

Výsledky výzkumu jsou příznivé, protože jen v 11,19 % se nepodařilo pachatele odhalit a nemohl být tedy potrestán, ale v 88,81 % případů byl pachatel odhalen. Nejčastěji se jednalo o žáka či skupinu žáků (72,39 %) a poté rodiče žáků (9,70 %). Pouze 2,24 % pachatelů byli kolegové, osoby mimo školu či se jednalo o více pachatelů.

Tabulka 10 Kdo o kyberšikaně věděl

Osoby	Četnost	%
Kolegové	84	34,43 %
Ředitel školy	42	17,21 %

Nikdo kromě agresora	19	7,79 %
Žáci	52	21,31 %
Rodina oběti	10	4,10 %
Rodiče žáků	28	11,47 %
Policie	8	3,28 %
Zřizovatel školy	1	0,41 %

n = 244

V této otázce jsem se ptala, které osoby o kyberšikaně věděly. Tuto otázku jsem nechala otevřenou, takže respondenti mohli označit více odpovědí nebo cokoli doplnit. Jeden respondent (0,41 %) doplnil, že o kyberšikaně věděl zřizovatel školy. O kyberšikaně většinou věděli kolegové oběti, samotní žáci, ale také ředitel školy. Nejméně informovaná byla rodina oběti (4,10 %) a policie (3,28 %).

V poslední části jsem se zajímala o to, jakým způsobem byla kyberšikana vyřešená a jestli byl pachatel potrestán. Zde jsem dala respondentům možnost označit více odpovědí.

Tabulka 11 Řešení kybernetického útoku

Řešení	Četnost	%
Technická řešení		
Vymazání závadného obsahu (např. fotografie, videa, profilu)	48	17,08 %
Blokace závadného obsahu	14	4,98 %
Blokace profilu pachatele	7	2,49 %
Blokace přístupu ke konkrétním internetovým portálům v rámci školy	5	1,80 %

Archivace důkazů	20	7,12 %
Zjištění identity pachatele	35	12,46 %
Prohlédnutí e-mailu podezřelého žáka	0	0 %
Řešení situace v prostředí školy		
Výslech žáků	22	7,83 %
Třídnická hodina	20	7,12 %
Zabavení mobilního telefonu žáka	1	0,35 %
Oznámení situace řediteli školy a žádost o její vyřešení	31	11,03 %
Apel na agresora, aby obsah odstranil	23	8,18 %
Řešení situace mimo prostředí školy		
Pohovor s rodiči pachatele	22	7,83 %
Pomoc od specialisty	6	2,13 %
Konzultace se zřizovatelem školy	1	0,35 %
Konzultace s OSPOD	4	1,42 %
Konzultace s pracovníky Policie ČR	9	3,20 %
Ignorování situace		
Ignorování situace	13	4,63 %

n = 291

Z výzkumu vyplývá, že kyberšikana byla technicky řešena zjištěním identity pachatele (12,46 %), vymazáním závadného obsahu (17,08 %) a archivací důkazů (7,12 %). Žádná škola tuto situaci neřešila prohlédnutím e-mailu podezřelého žáka.

Co se týče řešení situace v prostředí školy, tak respondenti odpovídali, že o celé situaci informovali ředitele a požádali jej o vyřešení (11,03 %). Dále byl apel na agresora, aby obsah odstranil (8,18 %) a probíhala také třídnická hodina či výslech žáků. Pouze v jednom případě byl žákovi zabaven jeho mobilní telefon.

Škola byla většinou schopna řešit celou situaci sama, ale část respondentů odpověděla, že (7,83 %) kontaktovala rodiče pachatele či využili konzultaci s pracovníky Policie ČR (3,20 %) nebo vyhledala pomoc od specialisty (2,13 %). Kybernetický útok byl ignorován u 13 případů (4,63 %).

Z výsledků tedy vyplývá, že je kyberšikana nejčastěji řešena po technické stránce a málo jsou využívány externí osoby či subjekty. Zároveň školy také respektují soukromí žáků, neprohlíží jim e-maily a zabavují mobilní telefony ve výjimečných případech.

4. Shrnutí výsledků výzkumu

Celkové výsledky mého výzkumu mě překvapily, ale je to způsobené tím, že jsem měla málo respondentů. Na dotazník mi odpovědělo přesně 404 respondentů, ačkoliv byl značně rozšířen. Malou návratnost jsem měla ze stran ředitelů škol, kteří vůbec na můj e-mail nereagovali. Nejvíce respondentů jsem získala prostřednictvím sociální sítě Facebook.

Podle mého výzkumu se učitelé velice často setkávají s tradiční šikanou, která probíhá u nich i u žáků. Necelá $\frac{3}{4}$ respondentů (297) odpověděla, že se setkala s tradiční šikanou. Obětí tradiční šikany bylo 5,72 % (17), což se mi zdá jako velké číslo. Šikana mezi žáky proběhla ve 280 případech.

Co se týče kyberšikany, tak více než polovina (227) respondentů odpověděla, že mají zkušenost s výskytem kyberšikany či kybernetické agrese. Mezi oběti patřili žáci (93) a posléze samotní pedagogové, kterých bylo 134.

Kybernetická agrese probíhala nejčastěji méně než týden (31,34 %) a v ostatních případech trvala kolem 1-2 týdnů (20,90 %) nebo 1-3 měsíce (15,67 %).

Výskyt kybernetické agrese se objevil více než v polovině případů na základních školách (60,44 %) a následně na středních školách s nějakým zaměřením (23,90 %). Pachateli se stávají nejvíce žáci (72,39 %) nebo se jej nepodaří nalézt.

Formy kybernetických útoků probíhají nejčastěji prostřednictvím sociálních sítí, šířením ponižující či ztrapňující fotografie či videonahrávky. Tam se k nim dostávají většinou kolegové oběti (34,43 %), žáci (21,31 %) a až poté ředitel.

Ve většině případů došlo k nějakému řešení, například vymazáním závadného obsahu (17,08 %) a oznámením řediteli školy s žádostí o její vyšetření (11,03 %). Situace byla ignorována u 13 případů (4,63 %).

5. Porovnání výsledků s ostatními

Během výzkumu jsem získala malý vzorek respondentů (404 učitelů), kteří mi odpověděli, že obětí kybernetické agrese se stalo 33,17 % z nich. Tento výsledek však nevypovídá o skutečných hodnotách, protože k tomu bych potřebovala více respondentů z různých míst a blíže specifikované otázky zohledňující délku a intenzitu útoků.

Když se podívám, jakých výsledků dosáhly jiné výzkumy, například Národní výzkum kyberšikany českých učitelů z roku 2016, kterého se zúčastnilo přes 5 000 učitelů, zjistím, že výsledek je oproti tomu mému opravdu jiný.¹²² V dotazníku Národního výzkumu kyberšikany českých učitelů se obětí kybernetického útoku stalo 21,73 %, což je o 11,4 % méně než u mého dotazníku.

Rozhodla jsem se porovnat výsledky se zahraničními výzkumy. Procentuální podíly se od sebe lišily jen nepatrně. Například ve Švédsku bylo obětí kybernetického útoku necelých 22 % učitelů.¹²³ Podobného výsledku dosáhl i výzkum The National Association of Schoolmasters Union of Women Teachers (NASUWT)¹²⁴, který uvedl 20 % a stejně na tom byl i výzkum provedený ve Velké Británii společností Association of Teachers and Lecturers and Teacher Network.¹²⁵ Výzkum prováděný ve Velké Británii popsal, že největším rizikem jsou e-maily (68 %) a až poté následují verbální útoky realizované prostřednictvím internetu (28 %), což je rozdíl oproti našim statistikám. Mí respondenti uvedli, že u nich probíhá 20,10 % útoků realizovaných prostřednictvím e-mailu a respondenti z Národního výzkumu kyberšikany českých učitelů uvedli, že u nich byl kybernetický útok v 22,04 % případů. V tomto případě je rozdíl z toho důvodu, že naše společnost má tendenci komunikovat jinak a používá jinou formu komunikace.

Když shrnu veškeré poznatky z ostatních výzkumů, většinou se obětí kybernetické agrese ve světě i u nás stalo kolem 20 % učitelů.

---

¹²² KOPECKÝ, Kamil. *Národní výzkum kyberšikany českých učitelů* [online]. prevalence-info.cz, 17. 06. 2016 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.prevalence-info.cz/vyzkum/narodni-vyzkum-kybersikany-ceskych-ucitelu>

¹²³ LAFTMAN, Sara B. ÖSTBERG, Viveca. MODIN, Bitte. *School Leadership and Cyberbullying – A Multilevel Analysis* [online]. ncbi.nlm.nih.gov, 15. 10. 2017 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5664727/>.

¹²⁴ Eteachblog.com. *Teachers are victims of cyberbullying* [online]. eteachblog.com, 20. 11. 2014 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.eteachblog.com/teachers-are-victims-of-cyberbullying/>.

¹²⁵ LLEWELLYN, Catrin. *Cyber Bullying Of Teachers – A Growing Problem For Schools* [online]. teachingtimes.com, 15. 05. 2015 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.teachingtimes.com/articles/cyber-bullying-teachers.htm>.

6. Zkušenosti respondentů

Jak jsem již uvedla v předchozích částech, našlo se několik respondentů, kteří se rozhodli, že mi napíší, jak u nich probíhala kyberšikana. První respondentka (29) byla kolegyní obětí. Postěžovala si, že vedení školy o kybernetickém útoku nic nevědělo a třídní učitelka žáků ho nedokázala vyřešit. Výsledkem byl učitelův odchod ze školy:

„Stalo se mi, že skupina žáků, které jsem neučila, šikanovala na Facebooku mého kolegu. Sdělila jsem to třídnímu učitelce těchto žáků i kolegovi. Proběhla třídnická hodina, ale žáci nadále mého kolegu zesměšňovali, uráželi, a tak po čase odešel ze školy. Ředitel o této situaci vůbec nevěděl a třídní učitelka těchto žáků to prostě neřešila.“

Podobný případ se stal začínající učitelce (27) ze střední školy, která věděla, kdo byl pachatelem kybernetického útoku, nicméně to nikomu neoznámila. Pachatelé nebyli potrestáni a učitelka změnila pracoviště:

„Když jsem začala pracovat jako učitelka, jela jsem se svými žákyněmi na školní výlet do Prahy. Na výletě jsem se jednou naklonila z mostu, v tu chvíli zafoukal vítr, nadzvedl mi šaty a jedna žákyně mě takto vyfotila. Fotografie, kde mi šlo vidět spodní prádlo, pak umístila na Facebook a dokonce mě tam označila. Viděli to všichni mí přátelé (kromě kolegů, které jsem neměla v přátelích). Fotografie sdílela ještě jiná dívka a ostatní pod ni psali urážlivé komentáře typu „ta má ale bombardáky“ nebo „tlustá pornoúča“. Jejich sprostá slova a urážky nenabíraly konce. Týden jsem dívky přemlouvala a vyloženě prosila, aby tu fotografii odstranily. Pomohla až výhrůžka, že to oznámím jejich třídnímu učitelce a řediteli školy, aby se postarali o kázeňský postih. Po skončení školního roku jsem šla pracovat raději na jinou školu.“

Další učitel (52) nspecifikoval, co přesně se mu stalo, ale věděl, kdo byl pachatelem kyberšikany a neoznámil to vedení školy. Zůstal sice na stejné škole, ale kyberšikana se tím prakticky nevyřešila. Z jeho výpovědi lze usoudit, že má pocit krivdy:

„Mrzí mě, že mé studentky nebyly za tento incident nijak potrestány, zato já byl poníženy a rozhodně jsem pak v té třídě nechtěl učit, protože ony věděly, že když jim to jednou prošlo, tak jim to projde i vícekrát. Požádal jsem ředitele o výuku v jiné třídě, ale své důvody jsem mu nesdělil.“

V tomto případě o kybernetickém útoku vedení školy vědělo, nicméně se k tomu nepostavilo dobře, což muselo být pro respondentku (25) s malou praxí nepříjemné zjištění:

„Celá věc byla ředitelstvím tzv. „zametena pod koberec“, z důvodu nejspíše nepoškodit dobrou pověst školy. Pachatele se najít nepodařilo, přestože IT odborníci dříve tvrdili, že je téměř 100 % jistota, že se jej najít podaří.“

Tito respondenti (28 a 43) sice ví, kdo je pachatelem útoku, nicméně vedení školy se danou situací příliš nezabývá. Protože se jedná o více učitelů, učitelé v této škole nebudou vykazovat klima školy ve smyslu spokojenosti:

„Probíhá u nás kyberšikana ze strany rodičů.“

„Po oznámení vedení školy se dále nic neděje.“

Někteří respondenti psali, že byl kybernetický útok ihned vyřešen a pachatele se podařilo dopadnout. Například tato respondentka (40) popisuje případ své kolegyně:

„Kolegyni se stala nepříjemnost, když zjistila, že si ji žáci nahrávají během její výuky a přidávají k tomu vulgární komentáře. Po třídnické hodině byly nahrávky smazány.“

Další respondenti (38 a 37) se dočkali řešení za pomoci ředitele:

„Šikanovala mne matka žákyně. Řešením byl osobní rozhovor za přítomnosti ředitele školy.“

„Jednorázová akce vůči důchodkyni (70 let), která nezvládala žáky. Jednalo se o žáky 4. ročníku gymnázia. Situace se řešila tak, aby se o ni dozvěděla oběť, co nejméně. Bylo to z úcty k vyučující.“

V tomto případě zjistilo vedení školy, kdo byli pachatelé kyberšikany, trest byl pouze ve formě domluvy a respondentka (31) v roli kolegyně s takovým postupem příliš nesouhlasila:

„Šlo o kyberšikany páchanou skupinou studentů, o které později věděla celá škola. Situace byla nejvýše řešena u ředitele školy a se školními výchovnými poradci. Trestem byla pouze domluva pachatelům, oběť kyberšikany dle mého názoru neměla moc zastání (tedy u kolegů učitelů ano, ale vedení školy nechtělo situaci rozmazávat.“

Zde je ukázka extrémního případu, který popisuje kolegyně oběti (62). Oběť kyberšikany byla křivě obviněna ze sexuálního obtěžování a ředitelka se rozhodla řešit to po svém. Kolegyně vyjadřuje nespokojenost s prací ředitelky a zastává se agresora:

„Ředitelka bez vědomí a účasti rodiče chtěla zjistit, jak je to s informací týkající se sexuálního obtěžování, o kterém matka psala na Facebook. Nechala dítě v ředitelně vyslýchat třemi kriminalisty. Jednala protiprávně i policie jednala protizákonně zcela vědomě. Dítě zkolabovalo. Ředitelka školy pak podala trestní oznámení na matku za křivé obvinění ze sexuálního obtěžování malých děvčátek na vlakové zastávce. Zinscenovala kauzu k vydírání matky samoživitelky a policie v ředitelně vyhrožovala dítěti, aby řeklo pravdu. Dítě si vše vymyslelo a policie řekla doslova, že by mělo být řezáno od rána do večera a že je chyba, když ho máma doma nebije a dává na internet kdeco. Je to smutný obraz českého školství a celé společnosti.“

Objevily se také případy, kdy pachatel nebyl odhalen a kybernetická agrese dále nepokračovala. Jednalo se především o kybernetickou agresi realizovanou prostřednictvím mobilních telefonů u mladých učitelů (25):

„Někdo mě neustále prozváněl – hlavně v noci. Když jsem telefon zvedla, bylo na druhém konci ticho. Po týdnu to naštěstí přestalo. Nevím, kdo to byl.“

„Kolega si nejprve zablokoval číslo, co jej obtěžovalo a pak si změnil číslo.“

„Nezjistila jsem, kdo byl pachatelem, ale po čase to naštěstí ustalo.“

Tento respondent (55) se stal obětí kyberšikany své žákyně. Rozhodl se to řešit s matkou žákyně, ale místo toho, aby se dočkal pochopení, matka žákyně na něj zaútočila:

„Matka své názory a výlevy přenášela na dceru, čímž zhoršovala její pozici ve třídě a následně si pak soustavně stěžovala, že dívka má problémy v kolektivu spolužáků (nebyl jsem totiž jedinou její obětí kyberšikany). Několikrát mě osočovala, že si za kyberšikanu můžu sám i v budově školy (zásadně chodila mimo třídní schůzky a konzultace). Snažila se řešit celou situaci na chodbě – asi touha po publiku, napadla mě i při výuce přímo ve třídě. Naštěstí už s touto osobou nemá a ani nebudu mít nikdy nic společného.“

Našel se i respondent (36), který se o kybernetickém útoku dozvěděl náhodou a rozhodl se ho řešit po svém:

„Jednou jsem narazil na školním portálu v chatovací místnosti na fotografii z mé výuky (zřejmě to fotil někdo z mých žáků). Nebyla to urážlivá fotografie, neobsahovala žádný komentář – jen jsem na ní měl přivřené oči a vypadal zkrátka asi jako opilec. V jedné výuce jsem využil probíranou látku k tomu, abych sdělil žákům něco o tom, jak je nelegální fotit někoho bez jeho vědomí a umisťovat to na web. Ještě v ten den tu fotografii někdo smazal. Nevím, kdo to byl, ale dále už jsem se tím nezabýval.“

Další učitel (43) se s kybernetickým útokem setkal už kdysi dávno a věděl, kdo je pachatelem. Vyřešil to slušnou domluvou:

„Před deseti lety jsem učil na základní škole studentku, která dostala od rodičů nový fotoaparát. Strašně se pro focení nadchla a fotila mě i mé kolegy při výuce, ačkoliv to bylo výslovně zakázáno školním řádem. Fotografie pak dávala na sociální síť libimseti.cz a psala k nim komentáře. Věřím, že to nemyslela zle, ale někteří kolegové byli vyfoceni v nelichotivých pozicích. Promluvil jsem si s ní a fotografie smazala.“

Poslední příběh byl od respondenta (37), který učí na vysoké škole. Pachatelkou kybernetického útoku byla studentka, kterou nikdy neučil. Došlo k tomu na webové stránce www.primat.cz, kde studenti stahují studijní materiály za kredity (banány), které získávají za to, že okomentují, jací jsou jejich učitelé či sami poskytnou nějaký studijní materiál. Důvod jednání této studentky byl opravdu zarážející – napsala negativní komentáře o učiteli, který ji nikdy neučil, aby dostala banány.

„Často využívám stránky www.primat.cz jako jistou formu evaluace. Jednou se u mého jména z různých předmětů začaly objevovat lživé informace, například že mám pletky se studentkami, jsem arogantní či chodím do školy opilý. Klikl jsem na profil uživatele a zjistil, že se jedná o studentku, kterou jsem nikdy neučil, ale byl garantem Managementu, který měla zapsaný. Napsal jsem jí e-mail, ve kterém jsem ji požádal, aby za mnou přišla kvůli tomu na konzultaci, ale ve skutečnosti jsem chtěl vědět, co ji k tom vedlo a požádat ji, aby své komentáře smazala. Když za mnou přišla, sdělila mi, že ty lživé informace slyšela od nějakých spolužaček a protože potřebovala banány, tak to tam rovnou napsala. Byl jsem v šoku, protože tohle bych od studentky VŠ nečekal. Komentáře na mou žádost ještě v ten den smazala.“

7. Rozhovor s obětí kyberšikany

Na závěr své práce uvádím rozhovor s učitelkou, která si přála zůstat v anonymitě, ale sdělila mi, jakou má zkušenost s kyberšikanou. Pro zachování anonymity, budu používat jméno Mgr. Nováková. Mgr. Nováková má 58 let a pracuje 34 let jako učitelka fyziky a chemie na základní škole v Přerově.

Tazatel:

„Dobry den, kdy jste se poprvé setkala s kyberšikanou a jak dlouho trvala?“

Mgr. Nováková:

„Dobry den, před dvěma lety. Věděla jsem, co znamená, ale osobní zkušenost jsem získala až v červnu 2016. Trvala necelý rok.“

Tazatel:

„Jak začala a kdo byl agresor?“

Mgr. Nováková:

„Agresor byl můj žák Tomáš T., kterého jsem měla jako třídní učitelka. Jednalo se o spíše průměrného žáka, v kolektivu dobře začleněného, se kterým nikdy nebyly problémy. Během druhého pololetí se ale Tomášův prospěch rapidně zhoršil, nezvládl několik testů z fyziky a na vysvědčení ode mě dostal dostatečnou, což se mu v jiných předmětech nestalo. V polovině letních prázdnin jsem potkala jednu svou žákyni, která se mě ptala, jestli vím o Tomášově příspěvku na Facebooku. Vůbec jsem o tom nevěděla, protože nemám účet na Facebooku, takže jsem se vyptávala, co se tam objevilo. Tomáš prý napsal na Facebook, že jsem „blbá kráva, která dává čtverky, protože mě to baví“.“

Tazatel:

„Jak jste na to reagovala? A kdo všechno o tom věděl?“

Mgr. Nováková:

„Rozhodla jsem se nereagovat a nechala si to pro sebe, protože jsem to nepovažovala za důležité. Říkala jsem si, že se Tomáš jenom naštvál a že se situace nebude opakovat. Takže jsem to věděla jenom já a agresor.“

Tazatel:

„Co se dělo dál?“

Mgr. Nováková:

„Po prázdninách se Tomášovo chování zcela změnilo. Pravidelně zapomínal, nepřipravoval se na výuku a vůbec mě neposlouchal. V písemném zkoušení psal nesmysly, které neodpovídaly otázky a psal připomínky, např. „Vy to nevíte, že se mě na to ptáte? Proč děláte tak těžké testy? K čemu mi to bude?“ a občas místo odpovědi nakreslil nějaký obrázek, který absolutně nesouvisel s výukou. Pozvala jsem Tomáše do kabinetu, abych si s ním v klidu promluvila. Tomáš se tvářil sice provinile a začal dokonce brečet, ale od kolegyně vím, že jakmile odešel a byl mimo můj kabinet, smál se, že se nic nestalo. Myslela jsem si, že na něj kladu velké požadavky, takže jsem ho neustále omlouvala.“

Tazatel:

„Jak přesně kyberšikana probíhala?“

Mgr. Nováková:

„Nejprve mě začal fotit během výuky fyziky. Již tento samotný akt je závažným přestupkem proti školnímu řádu. Fotografie umisťoval na Facebook a údajně i na nějaký jiný web. Z fotografií pak sestavil video, které doplnil fotografiemi mrtvé krysy, pošpiněné toaletní mísy, obrázkem skřeta a sprostými slovními komentáři, ve kterých mi vulgárně nadával. Celé video pak umístil opět na Facebook. Postupně se k Tomášovi začali přidávat i další žáci, kteří ho v jeho činnosti podporovali a žádali o další fotografie či videa. Vše vygradovalo při společné práci třídy (sběr odpadu Čistíme Česko), kdy Tomáš provokoval ostatní, nepracoval a já jsem ho musela napomínat. Tomáš si bez mého vědomí vzal si do třídy tlustou větev, vyfotil se s ní, umístil fotografii na Facebook a psal, že mě tou větví „umlátí k smrti“. Pak si mě jednoho dne zavolala do kabinetu ředitelka školy, která mě na celou situaci upozornila.“

Tazatel:

„Jak se o tom dozvěděla paní ředitelka a jaké bylo konečné řešení?“

Mgr. Nováková:

„Paní ředitelka slyšela, jak se dvě žákyně na toaletách baví o té fotce. Poté si je pozvala do ředitelny a požádala je, aby jí ukázali, co se děje na Facebooku. Následně jsem

do ředitelny přišla i já a teprve jsem se dozvěděla, co všechno se odehrávalo od června 2016 až do dubna 2017. Vůbec jsem o tom neměla tušení a popadl mě pocit trapnosti a strachu. Tomáš mě fotil nejen ve výuce, ale i u oběda, o přestávkách, před školou a přidával k tomu různé obrázky a komentáře podle toho, co jej aktuálně napadlo. Paní ředitelka mě naštěstí uklidnila a poslala za školní psycholožkou. Její reakce byla na místě, protože jak říkám – nečekala jsem, že by se můj žák mohl takhle zachovat. Když na něj bývaly stížnosti na poradě, tak jsem se ho vždycky zastávala, protože jsem věděla, že je to hodný chlapec. Poté, co se celá záležitost provalila, Tomáš nejprve vše zapíral a lhal paní ředitelce přímo do očí, ale marně, protože důkazy z Facebooku svědčily v jeho neprospěch. Paní ředitelka si pozvala do školy Tomášovu maminku a řešila to i přes OSPOD. Tomáš dostal ředitelskou důtku a na návrh maminky byl přeložen na jinou základní školu.“

Tazatel:

„Zjistila jste, jaká byla příčina toho, proč to dělal?“

Mgr. Nováková:

„Tomáš chtěl být zajímavý a měl potřebu na sebe upozorňovat. Navíc se mu rozvedli rodiče a maminka na jeho výchovu nestačila. Nakonec situace dopadla dobře, protože základní škola, na kterou odešel, je v blízkosti nového bydliště jeho otce. Nečekala jsem to, ale třemi měsíci se mi přišel omluvit. Chystá se na střední školu a zřejmě měl špatné svědomí.“

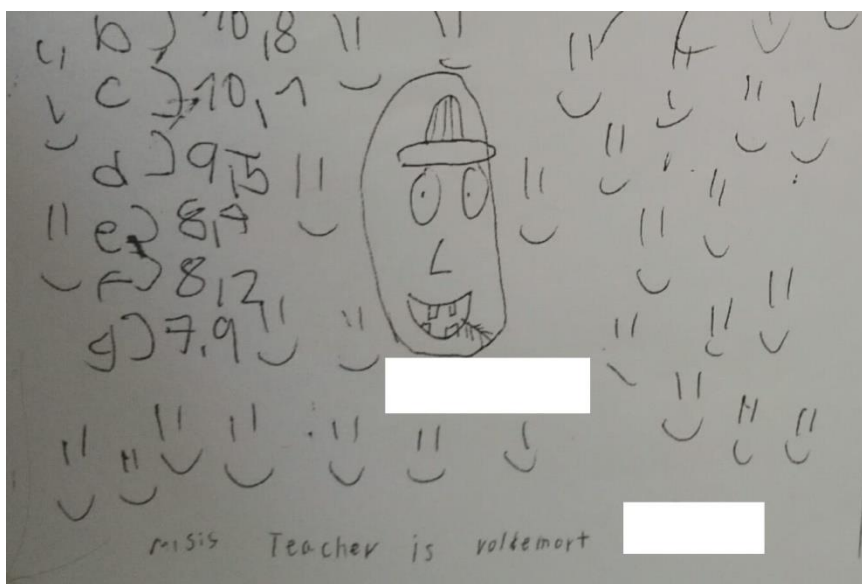
Tazatel:

„Jak se cítíte po celé události s odstupem času?“

Mgr. Nováková:

„Jsem obezřetnější vůči svým žákům a reaguji na všechno. Už zkrátka nic nepřehlížím a před rozdáním vysvědčení každému žákovi říkám, proč dostal takovou a takovou známku, abych předešla případným stížnostem. Myslím si, že je to dobrou, která žákům nabízí stále nové možnosti komunikace. Obávám se, že se to bude zhoršovat. Naštěstí jdu brzo do důchodu, ale jsem si jistá, že tahle špatná vzpomínka na mou práci zůstane v mysli hodně dlouho.“

Paní učitelka měla uložené některé obrázky. Poskytla mi dvě fotografie obrázků Tomáše T., kde ji na začátku kybersíky kreslil jako strašidlo a poté to umíst'oval na Facebook:

Obrázek 1 - Miss Teacher is Voldemort ...

Obrázek 2 - Killer ...

Z obrázků je zřejmé, že Tomáš vnímal svou učitelku jako nepřítele a využil Facebook jako nástroj své pomsty. Naštěstí se situace vyřešila, ale je to pouze jen jeden případ z mála.

3 ZÁVĚR

Tématem mé diplomové práce bylo popsat specifické rysy kyberšikany českých učitelů. Kyberšikana je součástí informačních a komunikačních technologií, které se tak stávají rizikovým prostředím a nejsou bezpečné pro jejich uživatele. V ohrožení mohou být nejen děti, ale i dospělí či osoby v důchodovém věku, které si dávají na internetu pozor. Většina žáků se s riziky internetové komunikace setká až na základní škole, kde je o tom poučují učitelé. Ačkoliv mají učitelé dobré znalosti v této oblasti, sami se stávají oběťmi.

Diplomová práce je složena z teoretické a empirické části. V teoretické části objasňuji, na základě informací z odborné literatury, pojmy, které předcházely kyberšikaně. Dále popisuji školní prostředí a klima školy a jejich význam pro vztahy mezi žáky a učiteli. Podstatnou část tvoří kapitola pojednávající o kyberšikaně, co je pro ni charakteristické a jaký je rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou. Zaměřuji se také na informace z odborné literatury, které postihují problematiku kyberšikany učitelů a příčiny, proč k ní dochází právě u nich a proč je tato profese tak riziková na rozdíl od druhých. Uvádím také případy učitelů, které se staly v České republice a nabízím možná řešení v podobě platné legislativy či projektů zaměřených na prevenci a pomoc.

V empirické části bylo provedeno dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zjistit, jak moc je kyberšikana v současné době mezi učiteli rozšířená, kolik učitelů se stává obětí, kolik z nich je nestranných pozorovatelů a jaké formy kybernetických útoků převládají. Zjistila jsem, že na školách se vyskytuje tradiční šikana, která představuje velké riziko pro žáky. Učitelé jsou stále více ohroženi kyberšikanou a nejčastěji ji řeší přímo s pachateli, kteří bývají odhaleni. Ve většině případů bývají pachatelé právě žáci těchto učitelů. Zajímavé zjištění pro mě bylo, že se s kybernetickými útoky potýkají nejčastěji učitelé základních škol, a až poté k nim dochází na středních školách. Nejrizikovější oblastí jsou pro učitele sociální sítě, protože na mnohé z nich nemají přístup a nevědí, co se na nich odehrává, dokud jim to někdo neřekne. Překvapilo mě zjištění, že se řada učitelů rozhodla ignorovat skutečnost, že se stali obětí kyberšikany a netrvali na tom, aby došlo k řešení, i když pachatele znali a kybernetický útok se jich velice dotkl.

V empirické části byl také zveřejněn rozhovor, který jsem uskutečnila se svou bývalou učitelkou ze základní školy, která se po více než třiceti letech praxe sama stala obětí. Nikdy si na sociálních sítích nevytvářela profil, své žáky dokonce varovala před riziky sociálních sítí

a vycházela s nimi dobře. Navzdory tomu se stala obětí kyberšikany. Nejzajímavějším zjištěním pro ni bylo, když se dozvěděla, že kyberšikana probíhala dlouhou dobu a nikdo jí o tom neřekl. Díky včasnému zásahu ředitelky byla kyberšikana vyřešena dobře, ale učitelka si ji bude pamatovat nejspíše celý život. Z odpovědí ostatních respondentů je zřejmé, že ve většině kybernetických útoků došlo k nějakému řešení, ale objevily se případy, kdy se oběti bály o kybernetické agresi hovořit či měnily práci. V podstatě se rozhodly pro únik od problému.

Když si uvědomíme skutečnost, že se učitelé každý den setkávají s nejrůznějšími problémy, které musí řešit, stávají se z nich silné osobnosti se schopností pracovat v krizových situacích. Pokud nastane krizová situace, jsou schopni jednat rychle a pohotově, ale v případě kybernetického útoku jim dochází síla. Má diplomová práce by šla využít v praxi jako varování před kyberšikanou, která může zasáhnout každého. Učitelé by se rozhodně měli bránit, využít pomoc ostatních a neignorovat již vzniklý problém. Někteří učitelé vědí, co mají dělat, podaří se jim odhalit pachatele a zároveň nalézt vhodné řešení. Bohužel jsou ale i tací, kteří na kyberšikanu nereagují a poté si stěžují na to, že jim nebyla poskytnuta dostatečná pomoc a pachatelé nebyli potrestáni. Existuje řada preventivních programů i odborníků, na které se lze obrátit v případě nouze, aby nedošlo k dalšímu pokračování kybernetického útoku či aby byl odhalen pachatele. Věřím tomu, že kdyby se učitelé více zajímali o tuto problematiku a kyberšikanu zavčas řešili, nebyla by tolik rozšířená a neměla by takový dopad. Zároveň vidím velké úskalí v osobnostech ředitelů škol, kteří ignorují skutečnost, že jsou jejich učitelé oběti kyberšikany, nebo se snaží předstírat, že je jejich škola bezproblémová. Tím prakticky znevažují hodnotu svých učitelů.

Říká se, že se člověk postupem času vyvíjí a formuje v určitou osobnost. Učitel je socializační činitel, který formuje žáky a zároveň jim může být vzorem. Učitel by měl mít přirozenou autoritu a snahu budovat dobré vztahy se svými žáky. Pokud to dokáže, nikdo by si neměl dovolit ho žádným způsobem ponižovat, urážet a znevažovat jeho důležitost.

V závěru své práce chci zdůraznit nezbytnost prevence, která by měla být poskytována učitelům. Zároveň je potřeba apelovat na ředitele, kteří přehlížejí rysy kyberšikany na svých školách. Nemohou pak počítat s tím, že kyberšikanovaný učitel bude svou práci odvádět řádně a účinně. K tomu, aby žák získal kvalitní vzdělání a nabyl pozitivních morálních hodnot, je potřeba, aby ho provázel dobrý učitel. Pokud je však jejich vztah narušený, nelze očekávat, že z našich žáků budou jednou slušní lidé respektující ostatní a tvořící základ celé společnosti.

4 Použitá literatura

BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2003, 197 s. ISBN 80-86642-08-9.

CAKIRPALOGLU, Panajotis; ŠMAHAJ, Jan; CAKIRPALOGLU DOBEŠOVÁ, Simona; ZIELINA, Martin. *Šikana na pracovišti v České republice. Teorie, výzkum a praxe*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, 175 s. ISBN 978-80-244-5080-3.

ČAPEK, Robert. *Odměny a tresty ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 192 s. ISBN 978-80-247-4639-5.

ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 328 s. ISBN 978-80-247-2742-4.

ČERNÁ, Alena; DĚDKOVÁ, Lenka; MACHÁČKOVÁ, Hana; ŠEVČÍKOVÁ, Anna; ŠMAHEL, David; *Kyberšikana. Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 152 s. ISBN 978-80-210-6374-7.

DAŘÍLEK, Pavel. *Agrese a šikana u dětí a možnosti jejich zvládnutí*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 61 s. ISBN 978-80-244-3758-3.

ECKERTOVÁ, Lenka; DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013, 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

FEHLAU, Eberhard G. *Konflikty v práci. Jak se vypořádat s konfliktními situacemi a lidmi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003, 112 s. ISBN 80-247-0533-8.

FRANCOVÁ, Magdaléna; MITROVÁ, Jana; TŮMOVÁ, Anna. *Šikana učitelů. Návrh řešení problému v České republice*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2010. 88 s.

GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2008, 209 s. ISBN 978-80-7409-010-3.

HARTL, Pavel. HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 3. vyd. Praha: Portál, 2015, 776 s. ISBN 978-80-262-0873-0.

HINDUJA, Sameer; PATCHIN, Justin W. *Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying*. Thousand Oaks, California: Corwin Press, 2009, 254 s. ISBN 978-1-4129-6688-7.

HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 224 s. ISBN 978-80-247-3704-1.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001, 255 s. ISBN 80-7367-014-3.

KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, 332 s. ISBN 978-80-7367-871-5.

KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách. Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, 127 s. ISBN 80-7178-123-1.

KOPECKÝ, Kamil; SZOTKOWSKI, René. *Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 62 s. ISBN 978-80-244-4555-7.

KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 169 s. ISBN 978-80-244-4861-9.

KRATZ, Hans-Jürgen. *Mobbing. Jak ho rozpoznat a jak mu čelit*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2005, 131 s. ISBN 80-7261-127-5.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. aktualizované a rozšířené vyd. Praha: Grada, 2015, 192 s. ISBN 978-80-247-5309-6.

NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 172 s. ISBN 80-247-0738-1.

PODLAHOVÁ, Libuše. *Učitel sekundární školy 2*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 136 s. ISBN 978-80-244-1829-2.

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana. Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, 110 s. ISBN 978-80-7367-984-2.

SZOTKOWSKI, René; KOPECKÝ, Kamil; KREJČÍ, Veronika. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 177 s. ISBN 978-80-244-3911-2.

ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 232 s. ISBN 978-80-244-4227-3.

TOMÁŠEK, Jan. *Učitel jako oběť násilí-poznatky z viktimologického šetření na českých středních školách*. *Pedagogika*, 2008, 58, 4, s. 379-391. ISSN 0031-3815.

VAŇKÁTOVÁ, Eva. *Patologické vztahy ve skupině. Materiály pro výchovné poradce a metodiky prevence na ZŠ a SŠ*. 1. vyd. Praha: Josef Raabe, 2011. ISBN 978-80-87553-23-7.

VAŇKÁTOVÁ, Eva; VAŇKOVÁ, Jana; ČÁP, David; KREJČOVÁ, Lenka. *Problémy se třídou?* 1. vyd. Praha: Raabe, 2012, 22 s. ISBN 978-80-87553-40-4.

VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*. 1. vyd. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. 226 s. ISBN 978-80-7368-858-5.

WILLARD, Nancy E. *Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Champaign, Illinois: Research Press, 2007, 313 s. ISBN 978-0-87822-537-8.

5 Internetové zdroje

Aktualne.cz. *Studenti průmyslovky půl roku šikanovali učitelku, která zemřela. Škola souvislost s útoky odmítá* [online]. zpravy.aktualne.cz, 14. 02. 2016 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/studenti-prazske-prumyslovky-pul-roku-sikanovali-ucitelku-kt/r~a3528436d35311e593630025900fea04/?redirected=1523871434>.

BENEŠOVÁ, Petra. KOTTASOVÁ, Ivana. *Učitel bil žáka. Studenti si scénu natočili* [online]. ihned.cz, 25. 05. 2007 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-21232170-ucitel-bil-zaka-studenti-si-scenu-natocili/>.

Česká školní inspekce. *Česká školní inspekce zveřejňuje národní a mezinárodní databázi šetření TIMSS 2015* [online]. csicr.cz, 12. 06. 2017 [cit. 2018-01-09]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/TIMSS/Datove-soubory-a-dotazniky/Ceska-skolni-inspekce-zverejnuje-narodni-a-mezinar>.

Eteachblog.com. *Teachers are victims of cyberbullying* [online]. eteachblog.com, 20. 11. 2014 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.eteachblog.com/teachers-are-victims-of-cyberbullying/>.

FELGER, Jan. *Hodnocení učitelů žáky* [online]. gym-nymburk.cz, [cit. 2018-03-04]. <https://monitor.gym-nymburk.cz/hodnoceni-ucitelu/>.

FETTER, Richard W. *Mobbing a bossing čili šikana na pracovišti – lze se proti nim bránit?* [online]. epravo.cz, 20. 04. 2011 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mobbing-a-bossing-cili-sikana-na-pracovisti-lze-se-proti-nim-branit-72092.html>.

GAJDOŠOVÁ, Jana. *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží* [online]. e-bezpeci.cz, 17. 11. 2011 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mezi-dtmi-a-dospivajici-mladei>.

IDnes.cz *Učitel mlátil žáka, nahrávka napadení zajímá policii* [online]. zpravy.idnes.cz, 25. 05. 2007 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/ucitel-mlatil-zaka-nahravka-napadeni-zajima-policii-fhj-/krimi.aspx?c=A070525_115344_krimi_joh.

KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana zaměřená na učitele nebo oprávněná kritika? Hodnocení učitelů online* [online]. e-bezpeci.cz, 10. 10. 2017 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/1260-hodnoceni-ucitelu>.

KOPECKÝ, Kamil. *Národní výzkum kyberšikany českých učitelů* [online]. prevence-info.cz, 17. 06. 2016 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/vyzkum/narodni-vyzkum-kybersikany-ceskych-ucitelu>.

KOPECKÝ, Kamil. *S kyberšikanou má zkušenost více jak 51 % dětí.* [online]. E-bezpeci.cz. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/700-s-kybersikanou-ma-zkusenost-vice-jak-51-procent-deti>.

KOPECKÝ, Kamil. *Téměř každé šesté dítě sdílí své intimní fotografie a videa.* [online]. E-bezpeci.cz. 13. 06. 2017 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/tiskove-zpravy/1246-vyzkum-sexting-2017>.

LAFTMAN, Sara B. ÖSTBERG, Viveca. MODIN, Bitte. *School Leadership and Cyberbullying – A Multilevel Analysis.* [online]. ncbi.nlm.nih.gov, 15. 10. 2017 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5664727/>.

LLEWELLYN, Catrin. *Cyber Bullying Of Teachers – A Growing Problem For Schools* [online]. teachingtimes.com, 15. 05. 2015 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.teachingtimes.com/articles/cyber-bullying-teachers.htm>.

MAZALOVÁ, Blanka. *Obětí kyberšikany se stal podle průzkumu každý pátý učitel v Česku* [online]. irozhlas.cz, 14. 06. 2016 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/obeti-kybersikany-se-stal-podle-pruzkumu-kazdy-paty-ucitel-v-cesku_201606141241_kwinklerova.

MŠMT.cz. *MŠMT rozšířilo opatření k řešení šikany a kyberšikany* [online]. 02. 09. 2016 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-rozsirilo-opatreni-k-reseni-sikany-a-kybersikany>.

Stop násilí na dětech. *Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018.* [online]. www.stopnasilinadetech.cz [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.stopnasilinadetech.cz/pdf/narodnistrategie.pdf>.

Stopcyberbullying.org. [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://www.stopcyberbullying.org/parents/howdoyouhandleacyberbully.html> in KAVALÍR, Aleš. *Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele*. Plzeň: Dragon Press, 2009, s. 19-20.

VROUVAS, Michele. *What You Can Do as a Teacher Who Is Bullied by Your Students* [online]. study.com, 19. 05. 2017 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://study.com/blog/what-you-can-do-as-a-teacher-who-is-bullied-by-your-students.html>.

WAGNER, Janek. *Dotazník: Kyberšikana českých učitelů* [online]. zpravy.aktualne.cz, 09. 04. 2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2018/04/dotaznik-kybersikana-ceskych-ucitelu.html>.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 – Výskyt tradiční šikany

Tabulka 2 – Učitel jako oběť šikany

Tabulka 3 – Výskyt kyberšikany

Tabulka 4 – Oběti kybernetické agrese

Tabulka 5 – Učitel jako oběť kybernetické agrese

Tabulka 6 – Délka kybernetického útoku

Tabulka 7 – Na jaké škole kyberšikana probíhala

Tabulka 8 – Formy kybernetických útoků na učitele

Tabulka 9 – Pachatelé kyberšikany

Tabulka 10 – Kdo o kyberšikaně věděl

Tabulka 11 – Řešení kybernetického útoku

Graf 1 – Místa kybernetických útoků

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Misis Teacher is Voldemort

Obrázek 2 – Killer

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Daniela Kramplová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph. D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Specifické rysy kyberšikany českých učitelů – kvantitativní výzkum
Název v angličtině:	Specific characters of cyberbullying of Czech teachers - quantitative research
Anotace práce:	<p>V mé diplomové práci se věnuji specifickým rysům kyberšikany českých učitelů – kvantitativnímu výzkumu. Zabývám se otázkami, které se týkají českých učitelů v pozici obětí internetové kriminality. V teoretické části definuji agresi, šikanu, klima školy a kyberšikanu.</p> <p>V empirické části rozebírám výsledky dotazníků určených pro učitele. Cílem práce je popsat kyberšikanu českých učitelů a možnosti řešení.</p>
Klíčová slova:	Kyberšikana, šikana, učitelé, žáci, klima školy, internet.
Anotace v angličtině:	<p>In my diploma thesis, I focus on the specific characters of cyberbullying of Czech teachers - quantitative research. I dedicate my time to the question of Czech teachers as victims of Internet criminality.</p> <p>In the theoretical part, we characterize aggression, bullying, school climate, and cyberbullying.</p>

	In the empirical part, we analyse the results of questionnaires done by teachers. The aim of the diploma thesis is to describe the cyberbullying of Czech teachers and some possibilities of solving it.
Klíčová slova v angličtině:	Cyberbullying, bullying, teachers, pupils, school climate, internet.
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	71
Jazyk práce:	Český